

Kertész Ákos
Világhelyzet
a statisztika tükrében

Írófaggató
Poszler György

Nyerges András
Tanuljunk találkozni
önmagunkkal

Interjú
Müller Péterrel
Győri Lászlóval
Wurdits Mihállyal

Tarján Tamás
Tanári karika

Ember és gondolat
Harmatta János

Beszélgetés

Kertész Ákossal

Fotó: Szabó J. Judit

A HOGYF Kiadó ajánlja

1145 Bp., Róna u. 169. T/F: 363-0191

Molnár Gézáné: A múlt illatai

320 színes ábrával, 20x30 cm, 160 oldal, kötve, 6900 Ft

A magyar illatszergyártás- és értékesítés hiteles forrásokon alapuló, izgalmas és érdekes története. A könyvet korhű képanyag illusztrálja, ezért egyben a XX. század első felének reklámgrafikai keresztmetszetét is nyújtja.

Fejér Zoltán:

Hungarian / Ungarische cameras

Magyar fényképezőgépek

Kétnyelvű könyv: angol és német

258 ff és 22 színes fotóval, 21 x 30 cm, 180 oldal, kötve 5900 Ft

A magyar fényképezőgép-gyártás hiteles és részletes története. A magyar fényképezőgépeket ismertető technikai részleteken kívül nagy érnye a könyvnek, hogy egyben ipartörténeti napló is, és rámutat arra, hogy az ipari alkotások sem személytelenek, ezért az alkotókat, feltalálókat is bemutatja.

Rudolf Dirr: Díszfák és cserjék

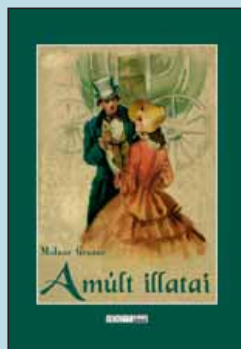
B/5, 160 oldal, fűzve, 119 színes képpel és 64 rajzzal illusztrálva, 2500 Ft

A díszfák és cserjék közérthető és gyakorlatias ismertetése nagyon szép, színes képanyaggal. Mit tegyünk a kiválasztás után: talaj-előkészítés, ültetés, öntözés, metszés, növényvédelem. A teendők részletes rajzokkal vannak illusztrálva.

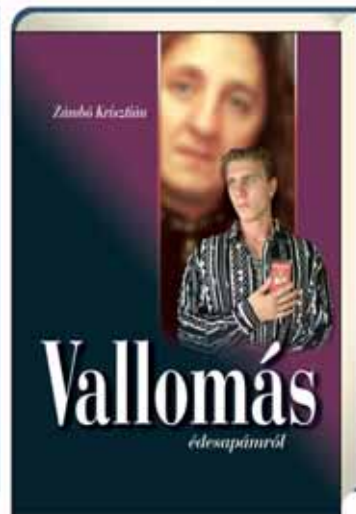
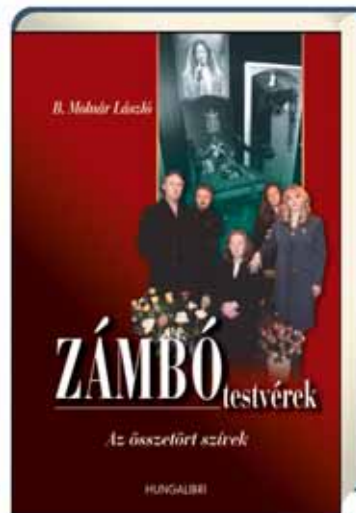
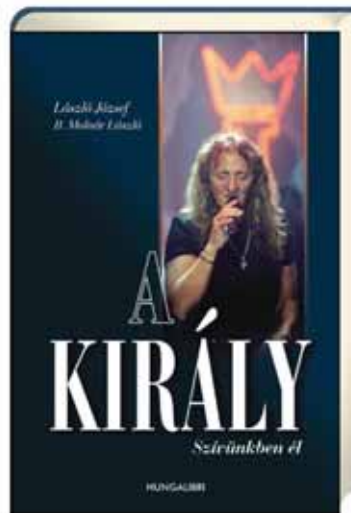
Fejér Zoltán:

Négy név – száz év fotótechnikatörténet
A/5, 64 oldal, kötve, kb. 60 fényképpel és rajzzal illusztrálva, 890 Ft

Petzval József, Mihályi József, Riszdorfer Ödön, Dulovits Jenő... Magyar feltalálók, akik a fényképezés első száz esztendejében az optika, fotótechnika fejlődéséhez nagy jelentőségű találmányaikkal – objektív, távmérő, automatikus fénymérés, az első SLR, amely szemmagasságból való fényképezést tett lehetővé – meghatározó módon hozzájárultak.

JIMMY

HUNGALIBRI – BUDAPEST-PRINT

A könyvek megvásárolhatók és megrendelhetőek:

1071 Budapest, Bajza u. 1/a

Tel.: 344-5442 • Fax: 344-5443

E-mail: blibli@mail.datanet.hu

www.bungalibri.hu

1500 Ft fölötti vásárlás esetén könyveinket INGYEN küldjük el!
(A csomagolási és postaköltséget átvállaljuk!)

A HOLNAP KIADÓ AJÁNLATA

Tutsek Anna:
CILIKE rövid ruhában
1500 Ft

Tutsek Anna:
CILIKE menyasszony lesz
1500 Ft

Nagyanőink talán olyan izgatottan lesték az újabb Cilike-könyveket, mint ahogy ma várjuk a tévésorozatok új epizódjait. A romantikát kedvelők biztosan szívesen olvassák egy hajdani ifjú hölgy viszontagságait.

Montágh Imre:
Mondjam vagy mutassam?
1800 Ft

A kiváló pedagógus fontosnak tartotta, hogy az értelmes, szép magyar beszéd mellett tudatosítsa ta-

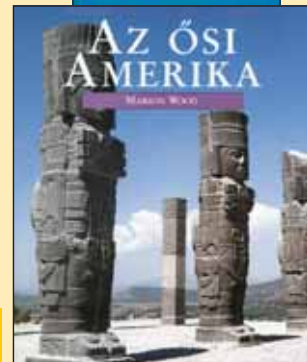
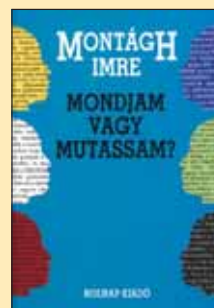
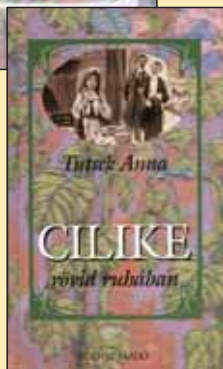
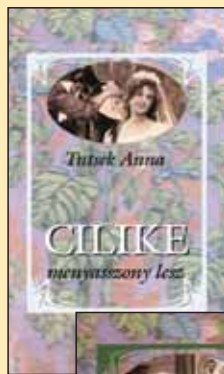
níványaiban az emberi érintkezés iratlan szabályait is. E téren szerzett tapasztalatait – számtalan játékos gyakorlatsorral, melyeket gazdag rajz- és fotóanyag illusztrál – foglalja össze ez a könyv.

Marion Wood:

Az ősi Amerika

Művelődéstörténeti képeskönyv fiataloknak. 3500 Ft

Ez a színes album az ősi Amerikáról szól a XV. század végéig, vagyis a „felfedezés” kezdetéig. Bemutatja az őslakókat, történetüket, különös figyelmet szentelve az azték és inka civilizációknak. Sok érdekes, még soha nem látott képpel, térképekkel. Értékes és érdekes olvasmány.

Holikon Könyvesbolt 1111 Bp., Zenta u. 5. T: 209-4694
Tan-Társ Könyvkereskedés 1072 Bp., Nyár u. 14. T/F: 322-9846

A nagy érdeklődés miatt az eladás elmaradt

„A téma az utcán hever”: az élet állandóan produkál olyan eseteket, jelenségeket, amelyek akár a Könyvhét harmadik oldalán megjelenő jegyzetek, vagy a lapban belül megjelenő cikkek vagy interjúk témái lehetnének.

Ilyen például ez a Harry Potter-jelenség. Azt hiszem, hogy szemtanúi lettünk itt napjainkban (amikor már akár azt gondolhattuk, hogy ilyesmi nem is történhet meg) egy ifjúsági regényfolyam oly mértékű sikerének, hogy megkockáztathatjuk az állítást: Rémusz bácsihoz, Doktor Doolittle-hez, Micimackóhoz mérhető klasszikus mese született, amelynek főhősét, Harry Pottert úgy emlegetik majd a mai gyerekek felnőtteként, mint a mai felnőttek gyerekek említett kedvenc mesefiguráit.

Ami pedig ebből az utcán hever, az az, hogy ezt a mesefolyamot egy meghatározott értelmezés szószólói – tömören szólva – a fekete mágia mótelyét terjesztő propaganda-írománynak tekintik. A műértelmezés szabadsága ezt is természetes módon engedi, mindenkinek szíve joga, hogy bármiről azt gondoljon, amit akar. Az megint más kérdés, hogy bármely vélemény képviselői milyen lehetőségekkel rendelkeznek a véleményükből következő lépések megvalósítására, vagyis ad abszurdum, eljutunk-e például odáig, hogy betiltsák a mesét. Szerintem nem, és ez engem megnyugtat.

Hogy egyértelmű legyek: szerintem a Harry Potter-mesefolyam nem a fekete mágia propagandaműve.

Akkor miért ez az inadekvát megközelítése ennek a mesének? Nem tudom, viszont ennek kapcsán egyfolytában a Révai Nagylexikon esete jár a fejemben. A nyolcvanas években a Szépirodalmi Kiadó meg akarta jelentetni a Révai reprintjét, el is kezdték a munkát a megfelelő engedélyekkel, előjegyzést gyűjtöttek rá, és az előjegyzések alapján az első kötetet kinyomtatták hetven ezer példányban. A nagy érdeklődés miatt az eladás elmaradt, a művet „betiltották”. Az aczéli kultúrpolitika szellemében valahol fenn valakik úgy döntöttek, hogy ilyen nagy példányszámban ez a lexikonsorozat már mótely lenne a nép számára.

Kiss József

KÖNYVHÉT

A TARTALOMBÓL

Beszélgetés
Kertész Ákossal
5. oldal

Interjú
Müller Péterrel
7. oldal

Wurdits Mihály
önéletrészéről
8. oldal

Írófaggató
Poszler Györgyöt faggatva
Nádra Valéria
14. oldal

4 **A Mensáros**
(Kelecsényi László)

5 **Beszélgetés Kertész Ákossal**
(Csokonai Attila)

6 **Interjú Győri Lászlóval**
(Mátraházi Zsuzsa)

7 **A beszélő Jóskönyv,**
amelyet az olvasó írhat tovább
Interjú Müller Péterrel
(Borbély László)

8 **Sérültség és gondozottság belülről**
Wurdits Mihály önéletrészéről
(Szénási Zsófia)

9 **Irodalom és elkötelezettség:**
Sartre, Malraux
(Cs. A.)

11 **EMBER ÉS GONDOLAT**
Harmatta Jánossal
beszélget Nádor Tamás

12 Kertész Ákos
Világhelyzet a statisztika tükrében

13 **OLVASÓSZEMÜVEG**
Nyerges András
Tanuljunk találkozni önmagunkkal

14 **ÍRÓFAGGATÓ**
Poszler Györgyöt
kérdte Nádra Valéria

15 **SEMMAGASSÁGBAN**
Tarján Tamás
Tanárikarika

17 **SIKERLISTA**

19 **KÖNYVAJÁNLÓ**

23 **MEGJELENT KÖNYVEK**
2001. NOVEMBER 30 – DECEMBER 13.

Megjelenik kéthetente • Ára: 144 Ft • Előfizetőknek: 120 Ft • Előfizetési díj: 2880 Ft egy évre • Kiadja: Kiss József Könyvkiadó, Kereskedelmi és Reklám Kft. • Szerkesztőség, hirdetésfelvétel, előfizetés: 1114 Budapest, Kanizsai u. 41. • Telefon/fax: 466-0703, telefon: 209-1875, 209-9140, 209-9141 • E-mail: konyvh7@dpg.hu • Főszerkesztő, felelős kiadó: Kiss József • Főszerkesztő-helyettes: Csokonai Attila • Lapmenedzser: Könnnyű Judit • Művészeti vezető: Szabó J. Judit • Szedés, tördelés: Recent Stúdió, Blaisits Ildikó • Nyomás: Grafika-Tyoppress Nyomda • Felelős vezető: Farkas József elnök-vezérigazgató • ISSN 1418-4915 • A hirdetésekben közöltékért a kiadó és a szerkesztőség nem vállal felelősséget • Terjeszti árusításban: a Magyar Lapker Rt., a Bibliofil Kft., a Libri Kft., a Lira és Lant Rt.

Külföldön előfizethető a Hungaropress Sajtóterjesztő címén: 1117 Budapest, Budafoki út 70., Hungarica E. C., 2013 Pomáz, Pf. 146.

A Mensáros

■ Csakis így, határozott névelővel emlegettük őt, mert nem személy, hanem úgyszólván intézmény lett belőle. 1965-ös irodalmi estje, a XX. század emelte őt önmaga fölé, s indított el bennünk, közönségében olyan érzelmi és gondolkodás-folyamatokat, melyek hatása ma sem múlt el. Akadtak a múlt század második felének magyar színpadán zseniális komédiások, lángoló váteszek, de belőle csak egy volt. Szinte mindig, minden szerepében önmaga maradt. Nem öltött szellemi álarcokat, s ha a jelmeztervező idegen korok hacukáiba bújtatta, akkor is úgy viselkedett, mintha csak az utcáról sétált vol-

hogyan képes volt még ezek után „játszani”, de a legnagyobb csodát velünk, nézőivel, hallgatóságával művelte.

Ennek a bátran hősiességnek mondható életútnak és pályafutásnak állít emléket a Mensáros László Alapítvány által létrehozott, tartalmára és valós súlyára nézve is tekintélyes kötet. A Mensáros-emlékkönyvben tényleg benne van mindenki, akinek valamikor valamilyen köze volt hozzá, aki bármilyen lényegbevágót írt róla az évtizedek során. Családtagok, barátok, pályatársak, írók, színikritikusok vannak arról, aki immár 1993 óta nincsen közöttünk.

na be a teátrumba. Civil volt – és maradt. A nagy markírozók meg a beleélés teóriájára fölesküdték nem is tudják, milyen nagy dolog civilnek lenni, még a színházban, a színpadon is.

Mensáros Lászlót folyton kilökdöste a történelem – nemcsak a színházból, úgyszólván az életből is. Két alkalommal, s több mint három évet ült börtönben. Háromszor kellett elkezdenie a pályát. Csoda, hogy kitarthatott, még nagyobb csoda,

„Valahol minden emberi lényben van valami örökkévaló.” Thornton Wilder szavai kerültek mottóként a kötet élére, azé a darabé, amelyben kétszer is játszott pályafutása során, sőt, egy alkalommal rendezte is Nyíregyházán. Mensáros László örökkévalósága a csöndes rezonőrre. Az derül ki szinte minden egyes írásból, emlékezésből, hogy bár nagyon is szeretett játszani, színpadon is, az életben is, a maszkok alatt mindig hűsé-

gesen önmaga maradt. Ez volt a baj is vele: mindig csak kényszeresen alkalmazkodott a reá osztott szerepekhez, eljátszotta a tőle idegen alkatú figurákat, ám a fegyelem álarca alatt, legbelül, dühöngött és izzott, néha kitört. A színészlét tragikumát élte végig: idegen bőrbe bújva kellett magát mutogatnia, holott lett volna vallani valója neki magának is. Ez a mai színészparadoxon – modernebb, és baljósbabb is, mint Diderot-é két és fél évszázaddal ezelőtt.

Két szerkesztőt is elfogyasztott ez a monumentális vállalkozás. Dr. Hexendorf Edit kezdeményezte, majd kezdte a munkát, az ő kidőlése után az oroszlanrészt P. Török Margit Anna végezte el.

Szinte hibátlan munkát végeztek. Az a néhány apró szeplő a nyomda ördögének műve. Az adjusztálás fényes és nagyszabású. Már-már kulináris élvezetet okoz a lapozgatás is. A képek, a finom, apró betűk, a műnyomó papír tompa csillogása – mindez negyedfélszáz oldalon keresztül.

Súlyos mű a Mensáros-emlékkönyv, konyhai mérlegem több mint másfél kilót nyom, ám a benne foglalt tények és emlékek ólomsúlyként nehezedenek szívrünkre.

(Mensáros László élete és pályafutása, 1926–1993. Kairosz Kiadó – Mensáros László Alapítvány, 343 p., 4900 Ft)

Kelecsényi László

Unalmasan írni tilos

Beszélgetés Kertész Ákossal

– *Idén nyáron a hetvenedik születésnapod fogod ünnepelni, nem akarsz elébe menni a jeles alkalomnak, hagyjuk meg a maga idejére...*

– Olyankor mindenki nyaral, senki sem veszi majd észre.

– *Erre azért odafigyelnek, nemcsak a szakma, hanem az olvasók is. A Nénap című kisregényedről, illetve színművedről jutott eszembe: neked a születésnap, a nénap vagy új könyved megjelenése az igazán fontos. Mit szoktál megünnepelni?*

– Nem szeretek ünnepelni. Nem szeretem a rítust. Csak az olyan ünneplést szeretem, ami teljesen spontán jön. Az embernek valamitől jókedve lesz: találkozik a barátaival, szeretteivel. Az előkészített, megszervezett ünnepek nem szoktak sikerülni. Nem szoktam névnapot ünnepelni (bár néha a barátaim felköszöntenek), de ismerem az ide vonatkozó szép magyar szokást: lehetőleg eszméletlenségig be kell rúgni. És az lenne a szokás, hogy az ünnepeket fizet, az ünnepeket azonban nincs mindig pénze. Régebben annyit még megkeresett az ember, hogy tisztességesen leérezgedhessen...ma már ez sem adatik olyan könnyen. A Névnapi, a darab illetve a kisregény persze nem az én névnapomról szól. Arról van szó benne, hogy az a három házaspár, amelyik névnapot akar ünnepelni, nagyon fölkészül rá, és a buli nagyon rosszul sikerül. Egyetlen egy dolog sikerül mindenkinek: alaposan berúgni. Különbözőn amit csak lehet, mindent eltolnak.

– *Tavalyelőtt látott napvilágot A tisztesség ára című köteted. Úgy érzem, valahogy más, mint amit tőled megszoktunk. A borítón azt írod, hogy kifejezetten krimet akartál írni.*

– Olyan bűnügyi történetet akartam írni, amelyik az ország, a társadalom közállapotairól szól. Mint ahogy mindig is ezt akarom írni. Elsőre úgy látszik, mintha két dologról szólna, a roma kérdéssel, a főhősnek, a cigány eredetű rendőrnek a roma szakközépiskola megszervezéséért folytatott küzdelméről, és egy nyomozásról. A kettő valójában szoros összefügg, már csak a rendőr személyében is, mert ahhoz,

hogy egyik célját elérje (a szakközépiskola megalapításában segítsenek neki a felsőbb szervek), muszáj sikeres rendőrnek lennie, eredményeket felmutatnia Zofár Károly figurája jóval ezelőtt született meg, először A gyűlölet ára című regényemben bukkan fel 1992-ben. Ez a történet már a rendszerváltás előtt megvolt, de akkor nem lehetett megírni, mert a lehető legostobább vádakkal illettek. Azzal utasítottak el, hogy ez romaellenes történet, mert a bűnös végül is cigány. Holott itt pontosan arról a dilemmáról van szó, hogy egy cigány eredetű rendőr azt akarja bizonyítani, őt kizárólag az igazság érdekli, fűtül arra, hogy a bűnöző cigány-e vagy nem. Nem vádolhatják etnikai elfogultsággal, ő ugyanolyan rendőr, mint más, csak egy érdekli: ki bűnös és ki ártatlan. Meg is találja az igazi gyilkost, aki ugyancsak cigány. Elvileg semmi baj. Ő mégsem bír örülni. Be kell vallania magának, hogy igenis fáj, hogy a gyilkos mégis cigány. Talán elfogulatlan, de nem bír közömbös lenni... E nélkül a konfliktus nélkül nem volna érdemes megírni a regényt. Ez a lényege! A tisztesség ára ennek a folytatása. Ugyanez az ember nyolc-tíz évvel később már alezredes, az életvédelmi osztályt vezető, és gyilkossági ügyben nyomoz. A gyilkosság hasonlít a Fenyő-gyilkossághoz, a modellt onnan vettem, de nem azonos vele. Természetesen mint minden igazi realista írónak mindig valamilyen valóságos esemény a modell. Azt alakítottam át a magam esztétikai céljainak megfelelően. Ügyelve arra, hogy az elkészült mű struktúrája a valóság struktúrájának megfeleljen. Az olvasóban azt az érzést kell felkeltenem, hogy: tényleg ilyen az élet, ilyennek ismerem.

– *A történet izgalmas, tele van feszültséggel, kemény, akciófilmekre jellemző epizódokkal.*

– Tudatosan vállaltam a műfajt, fontosnak érzem, hogy az olvasó számára könnyen felfogható, érdekes, a fantáziáját lekötő formát keressék ahhoz, hogy a gondolataimat el tudjam mondani. Ha

jól megfigyelted, a mondanivalóm lényegében a morális alapállítás, ugyanarról a dologról beszélek, amivel az írást, több mint negyven évvel ezelőtt, elkezdtem: az emberi tisztességről, szolidaritásról, empátiáról, szeretetről, arról, hogy a tisztességes, becsületes, morális magatartás egy amorális világban hogy tud létezni. A Sikátortól kezdve a Makrán át a Zakariásig minden regényemben voltaképp erről van szó. De rájöttem arra, hogy mivel az olvasóknak egyre kevesebb idejük és türelmük van, azonkívül az izlést igenis alakítja a ránk zúduló hollywoodi filmáradat, alkalmazkodni kell a közönség igényéhez. De csak egy tekintetben alkalmazkodom, igyekszem úgy írni, hogy az olvasóhoz eljusson a szavam, igyekszem becsalogatni az utcába. E tekintetben szabad engedni, szerintem, a mondanivaló tekintetében soha! Annak az igénynek nem akarok megfelelni, hogy az olvasó könnyű kikapcsolódásra vágyik, nem akar gondolkodni, és nem akar szembenézni önmagával. Igyekszem meggondolkodtatni, igyekszem elérni, hogy szembenézzen önmagával, de közben szórakoztatni akarom, mert unalmasan írni tilos.

– *2001-ben megjelent könyved, melynek címe A kapanyél is elsülhet, „történelmi regény”. Ez megint csak szokatlan tőled, tudommal előtte nem írtál történelmi regényt.*

– Természetesen ez sem az. Bár ha meggondolom, az 1944-es eseményeket fölfoghatjuk történelemnek is. A Millennium kapcsán divat lett a történelmi regény, gondoltam, megírom én is a magam történelmi regényét, de hát ez Kertész-féle történelmi regény, mivelhogy én nem tudok olyan dologról írni, amit nem életem át. Megkerestem a történelemnek egy olyan pillanatát, amit átéltem: ez a 44-es esztendő. A saját élményeimből indultam ki, ennek a regénynek a főszereplője velem egyidős, tizenkét éves srác 1944-ben, aki bizonyos tekintetben hasonlít is hozzám. A történet tartalmaz önéletrajzi elemeket is. Vannak nagyon érzékeny olvasóim, például a kisebbik lányom, aki soha nem azonosítja velem a figurát, tudja, mi az hogy, modell. De nagyon sokszor előfordul, hogy jó ismerősem vagy családtagjaim keresik a valós eseményeket, és föl vannak

háborodva: ez nem egészen így történt. Hát persze, hogy nem! A valóság alapján kitaláltam egy fiktív valóságot, ami még jobban hasonlít az igazi valóságra, mint az, ami megtörtént. Az ajánlás részben Demény Pali bácsi emlékének szól, akit idős korában, élete utolsó tíz évében jól ismertem. Megkíséreltem elképzelni, milyen lehetett 44 táján. Nem biztos, hogy ilyen volt, tehát ez is fikció. Az öreg Demény Pali bácsit megpróbáltam visszafiatalítani, visszaképzelni abba a korbába. Ez az egyik vonulata a regénynek, a másik, hogy ez tulajdonképpen holokauszt-történet. De nem szenvedéstörténet! Az én regényem nagyon hangsúlyozottan egy lázadás története. Ez a gyerek nem hajlandó elfogadni azokat a törvényeket, melyek szerint ő halálra van ítélve. Éppen arról szól a könyv, hogy felázad a hamis törvények ellen, és a maga autonóm törvényei szerint próbál élni és túlélni. És nemcsak mint zsidó lázad fel, hanem mint egy negyvennyolcas honvéd ükunokája, aki méltó kell legyen az ükapjához: nem lehet gyáva!

– *Természetéből fakadóan sok publicisztikát írsz, hogy kimond a gondolataidat, hozzászólj a közéleti eseményekhez. Lesz-e újabb gyűjteménye rövidebb írásaidnak?*

– Szeretném összeszedni az esszéim, vagy mondjuk inkább így: az esszészertű publicisztikáimat. Tiszta esszé írni szinte soha nem állt módomban, azt tőlem nem is igen közölnék le. A szak tudományos világ zárt céh, és keményen védekezik az ellen, hogy egy mezei író, akinek nincs doktorátusa, nem oktathassa a felsőoktatásban, nem dolgozzon valamelyik tudományos intézetnél, belepofozzon a tudományba. A szerkesztőknek megizzad a hónuk alja abban a pillanatban, amikor a Kertész Ákos megjelenik valami esszéjével. Suszter maradjon a kapufánál! A Kertész író, írjon hát történetet. Gondolkozni itt vagyunk mi, hivatásos okosok. De nekem Füst Milán volt a mesterem, aki joggal volt büszke arra, hogy nemcsak gondtörő, írónak, de elvont gondolkodónak sem utolsó. Az Ab Ovo Kiadó felajánlotta a lehetőséget, hogy a Könyvhétre jelentem a kötetet.

Csokonai Attila

A névtelenek sem maradtak ki az antológiából

Kuruc versek '56-ból

A Hannibál tanár úr című filmet néztem a moziban. Némileg ősz és október volt, ősz és október csakugyan.

Egyszer csak hirtelen kigyuladt nem a filmbeli éjszaka, hanem a valódi villanyfény váratlan földi hajnala.

Ültünk. Itt nincs valami rendben. Nem szakadhatott el a hang. Ezt a filmet most abbahagyták. Úgy ültünk, mint a moziban.

– Aki magyar, velünk tart! – És én velük is tartottam tehát, miközben féltem is, hogy lőni fognak majd ránk a katonák.

Aztán ott, a Kossuth-szobornál azt szavaltuk, hogy esküszünk. Csepregi Sz., a gimnazista, mondta, hogy rabok nem leszünk.

Az iménti idézet Győri László költőtől származik. Így emlékezik arra, miként élte meg 1956 őszét. Legutoljára 1996-ban adták ki verseit, ezek gyermekeknek szóltak, 2002-ben várható válogatott költeményeinek megjelenése. Ő a szerkesztője a *Piros a vér a pesti utcán* című gyűjteményes munkának is, amely a közelmúltban látott napvilágot a Magyar Napló Kiadó és az 1956-os Intézet gondozásában.

Nem ez az első antológiája, megelőzte a *Nomád katona* című 1980-ban, amely magyar íróknak a cigányokról szóló elbeszéléseit, regény-

részleteit tartalmazza. Ismerős terület tehát számára a válogatott kötet műfaja. Győri László alkotó könyvtáros; a versírás is kifejezési formája, s ugyanezt jelenti számára a szerkesztés. Elbűszkélkedhet még azzal, hogy egyszer rátalált egy ismeretlen Radnóti-vers fordítására, amelyet azóta minden kötetben közölnek.

Találkozott egy évvel ezelőtt Oláh Jánossal, aki azzal az ötlettel lepte meg, hogy mivel ott dolgozik az '56-os Intézetben, neki játék össze-szedni a forradalom líráját, főként azokat a költeményeket, amelyek eddig nem jelentek meg. Keresse az '56-os kuruc verseket, ez volt a jelige. Szigorúan az 1956. október 23. és december 31. között keletkezettekre kellett összpontosítania. Kivételként eltér ettől a Meglepetések nyitóciklusban Szabó Lőrinc 1956. október 15-én íródott Meglepetések című költeménye, Kuczka Péter január 23-ai keltezésű verse pedig a legkésőbbi. Lehetnek akár nevesek, akár ismeretlenek a költők, bekerültek az antológiába. Esztétikai értékre egyáltalán nem volt ezúttal tekintettel a szerkesztő. Akadnak a kötetben, ha nem is klapanciák, de olyan írások feltétlenül, amelyek nem versek, csak rímeknek, viszont nagyon pontos krónikái az adott időszaknak. Ilyen nép a miénk, bármi öröme, baja támad, mindjárt dalra fakad, verseket ír. Ha odaállítjuk ezek mellé a korabeli röplapokat és egyéb megnyilatkozásokat, kikerekedik a forradalom képe. Pontosan 171 vers és gúnyírat van benne, ebből 65 nem „hivatásos” költőktől származik és 23 névaláírás nélküli munka.

Mint Győri László is elmondta, a forradalomról ko-

rában szintén megjelent néhány antológia, például a *Gloria Victis* című, külföldi költők '56-os verseivel, valamint a Püski-féle *1956, te csil-lag* vagy az *Oly sok viszály után* című könyv, Dékány Károly gondozásában, illetve Londonban Gömöri György szerkesztésében, fordításában, *Lengyel költők a magyar forradalomról* címmel egy kétnyelvű, lengyel–magyar kötet két kiadásban. Ezekről teljesen különbözők a mostani összeállítás. Korábban senkinek sem jutott eszébe, hogy teljességre törekedjék. Érdekes módon egyik említett antológia sem tartalmazta Simai Mihály vagy Gazdag Erzsébet most közölt színvonalas költeményét. Győri László versek után kutatva végigböngészte az 1956 sajtója című összeállításnak mind a vidéki, mind a fővárosi kiadását. Majd az '56-os könyvek következtek, amelyek ugyancsak „bújtattak” verseket. A levéltárakban bűvárkodó kutatók, történészek, a szerkesztő kollégái és '56-os veteránok ugyancsak gazdagították a gyűjteményt.

Ágálok: az '56-tal kapcsolatban mind gyakoribb polémiát nem fogja-e tovább szítani a kötet? A szerkesztő amellet érvel, hogy inkább elsimítja majd a vitákat a gyűjtemény, hiszen ebben mindenki benne van, tekintet nélkül a szerző későbbi pályafutására is. Ott találjuk költeményével Fodor Józsefet, aki a kádári Irodalmi Tanácsnak egyik oszlopos tagja, a restauráció egyik vezéralakja volt. De ott sorakoznak mellette Szerdahelyi István sorai is, aki a Kritikának lett később a szerkesztője, s magát még most is kommunistának vallja. Olyanoknak a versei is helyet kaptak benne, akik később prózáirók lettek: Sipkay Barna, Csongor Rózsa, sőt egy filmrendező, Gyöngyössi Imre strófái is. Névtelenek, baloldaliak, jobboldaliak, éppen olyan színes az antológia palettája, mint amilyen a forradalom volt. Valóban igazi krónika.

Az összeállítás tudományos igényességéről a jegyzetek tanúskodnak, amelyek a szerzők életrajzi adatait is közlik, persze csak azokat, akik kiléte ismert. Győri László a 168 Órában tett közzé felhívást azzal a kéréssel, hogy jelentkezzenek azok a szerzők, vagy az ő utódaik, akikről semmit sem tudott. Egyrészt szeretnének tiszteletpéldányt küldeni nekik, másrészt a második kiadásban jó volna felfedni a kilétüket. A szerkesztő személy szerint nagyon kíváncsi lenne például Nádler Pálra, akinek remek verse szerepel az antológiában, vagy a magát két költeménnyel is képviseltető Nagy Istvánra. Róla erősen gyanítja a irodalmár-könyvtáros-szerkesztő, hogy azonos volt az immár eltávozott Cs. Nagy István költővel. Ezt a titkot immár, ha vannak, csak fiai, lányai fedhetik fel. Talán furcsa, hogy rögvést az első kiadás megjelenése után máris a másodikát tervezik. Képes Géza volt a forradalom egyik legtermékenyebb költője, akkori öt-hat versét azonban az örökösök hozzájárulása nélkül nem tudták elhelyezni a gyűjteményben. Az októberi eseményeket később ellenforradalomnak minősítő Ladányi hat '56-os versét egyszer valahol már látta is Győri László, de azóta sem tud a nyomukra bukkanni. Ugyancsak felkutatandók Hajnal Annának és Várnai Zseninek a korabeli rádióadásokban elhangzott költeményei. Ezt az antológiát 1956-ban kezdte szerkeszteni Győri László. Novemberben egy röplapot nyomtak a kezébe Szentkúthy Ferenc Egy pesti srác című költeményével, amelyet azóta is őriz, ugyanúgy, mint Tamási Lajos később dugva lemásolt *Piros a vér a pesti utcán* című sorait. Megvallja, hogy bármennyire remekműnek tartja is az Egy mondat a zsarnokságról-t, neki az „az ötvenhatos vers”, amelyet végül az antológia címadó költeményeül választott.

Mátrabázi Zsuzsa

A beszélő Jóskönyv, amelyet az olvasó írhat tovább

„Ez a könyv nem jövendőt mond, hanem jósol! Megmondja, mi a jó. Megmondja, mit tegyünk, hogy a jövendőnk jó legyen, s ne rossz. Ezért lett a címe: Jóskönyv.” – írja legújabb művében Müller Péter, aki ugyanolyan közvetlen módon szólítja meg az olvasóit, ahogyan azt a korábbi meditatív esszéiben – Kigyó és kereszt, Lomb és gyökér, Benső mosoly, Boldogság – tette. A Jóskönyv önálló mű, független a korábbi esszékötetétől, élvezetes és közérthető olvasmány mindenki számára, azoknak is, akik másképpen vélekednek a szerzőt foglalkoztató lélektani kérdésekről.

Rossz a csengő. A kutya, Fáni azonban résen van, precízen végzi a dolgát, ez esetben az ablakból ugat. A házigazda kinyitja a kertkaput, rosszállóan nyomkodja a csengőgombot, majd előre-küld. A lépcsőházban kell figyelni, hátha megszólal a csengő. De nem szól. Müller Péter utánam jön és tenyérrel ráver néhányat egy elektro-mos dobozra. Még kísérletezik kicsit a csengőgombbal, azután feladja. Bebocsátást nyerek a házba, egyenesen a felső emeleten kialakított dolgozószobába megyünk. Az asztalon ott az új kötet, a Jóskönyv. A keménykötésű könyv borítóját úgy tervezték meg, hogy olyan benyomást keltsen, mintha egy marék izzó paraszat öntenének az ember kezébe. Fájdalomérzetet persze semmilyen értelemben nem kelthet, viszont gyógyírt jelenthet a lélek fájdalmas gócpontjaira.

– Ha akarja, akkor ez a könyv megszólal a kezében, mint egy hegedű – magyarázza Müller Péter, s a kezembe adja a könyvet. – Ott szólít meg, ahol a sorsunk formálása rajtunk áll. Élni segít.

– *Hogyan lehet megszólítani? – kérdezem naívan.*

– Tegyük egy próbát, nyissa ki valahol! Tessék, csak úgy találomra üsse fel!

A Jóskönyv a 31. Jelnél, az Összehangolódásnál nyílik ki. Magyarázatra várva nézek rá Müller Péterre.

– Összehangolódás, ez az amit nekünk most meg kell tennünk. E nélkül semmilyen tartalmas beszélgetést nem lehet folytatni. Nem a véletlen játszott velünk. Ez a könyv, akárcsak egy ősi bölcs, tényleg szeretettel magyaráz, és kísér mindennapi útjainkon, ha mi is úgy kívánjuk. A Ji-king az ősi kínai hagyomány szerint a természetfeletti erőket birtokló szellemektől (kínaiul: sen) származik. Az ősi hagyomány szerint valaha, körülbelül háromezer évvel ezelőtt az egyik bölcs, Ven királyt hosszú börtönbüntetésre ítélte a vérszomjas uralkodó, Csou Hszin. A bölcs mester örültnek tette magát, hogy megússza a kínzásokat és kivégzést. A legenda szerint falra firkálta azokat a Jin és Jang jósvonalakat, amelyek később nemcsak az uralkodó bukásáról szóltak, hanem a kínai nép eljövendő virágkoráról is. Ven király titkos jeleiből született többek között a taoizmus, a kínai bölcsélet, az orvoslás és valamennyi harcművészet. A szimbólumok mind a mai napig arra tanítanak, hogyan kell bölcsen élni. Több mint

húsz esztendeje tanulmányozom a Ji-kinget, jómagam is kérdésekkel fordulok hozzá, és cserébe válaszokat kapok. Beszélgetek vele, akárcsak egy bölcs mesterrel. Olvasóim, ismerőseim, kedves barátaim közül rengetegen keresnek fel konkrét problémákkal, megoldatlan kérdésekkel. Ilyenkor én sem teszek mást, „csak” megkérdezem a Ji-kinget.

– *Mit ért azon, hogy megkérdezi a Jóskönyvet?*

– Ez úgy történik, hogy három pénzérme segítségével kiválasztom a megfelelőt a 64 ősi szimbólum közül – a magasrendű szellemiségek szerint ennyi kulcsfontosságú felvonása van annak a kozmikus világdrámának, amelyben mi, emberek játszunk –, s igyekszem megérteni a jós-jel üzenetét. Ezekből a beszélgetésekből, meditációimból, tanulmányaimból, de mindenekelőtt szellemi Mesteremmel való közös munkámból született meg ez a könyv. Nevezhetném kutatási naplónak is. Az olvasó legjobban úgy tudja használni, ha a saját tapasztalatait is hozzáírja, majd elküldi a könyvben feltüntetett címre.

– *Vissza kell kanyarodnunk a múltba ahhoz, hogy mindenki pontosan megértse: miért kezdte el a meditatív esszesorozatát.*

– Negyvenöt évvel ezelőtt, alig húszesztendősen 1956 októberében halálosan megsebesítettek az utcán az orosz katonák. Olyan volt az egész, mint egy lassú kivégzés. Ha megmoccantam, mert el akartam mászni, vagy megrándult a lábam a fájdalomtól, mindig belém eresztettek egy-egy golyót. Az első eltörte a jobb combcsontomat, majd egy másik lövedék a csípőm alatt a jobb combom izmaiba fúródott.

– *Ekkor élte át a halálélményt, amelyről korábban beszámolt a Kigyó és keresztben?*

– Lövések hatoltak belém, mégis éberem éltem át a halálélményt, megtapasztaltam, hogyan szakadok ki a testemből és kerülök át a másik oldalra, amely erőt, jósgot és hihetetlen szeretetet sugárzott felém. Kiléptem

vérés testemből, s egy ismeretlen dimenzióba kerülve, rádöbbsentem, hogy nincs halál, ugyanúgy vagyok és létezem, immár fizikai testem nélkül is. Rádöbbsentem az önvalómra. Valaha, az ősi időkben veleszületett, természetes adottsága volt ez mindenkinék, de idővel az ember önzővé vált. Kizuhant a kozmikus erők öléből. Felégette a hidat, amelyen korábban átjuthatott a másik partra. Manapság csakis életünknek néhány kivételes pillanatában tudjuk átélni ezt a katarzist. Azt, hogy lényünk csodálatos erőibe van ágyazva – akár itt élünk, akár odaát.

– *Korábban úgy fogalmazott, hogy az írást meditációnak tekintti. Észrevett önmagán kedvező változásokat e meditálás által?*

– A Kigyó és kereszt megjelenése óta ellentmondásba is kerültem magammal. Ez mostanság nagyon zavar, mert tisztában vagyok vele, hogy egyre kevesebb időm van változtatni a sorsdöntő dolgokon. Tudom, mennyire nehéz beváltani azt, amiről könyveket írok. Felismerni és megvalósítani valamit azonban két különböző dolog. Nekem még rengeteg ledolgozandó hátrányom van. Élni ugyanis sokkalta nehezebb, mint írni.

Drámaíróról lévén szó, ez akár végszó is lehetne, ha nem szólalna meg a csengő, amely új vendég érkezését jelzi. Ezek szerint, ha tettelesen is, de sikerült megjavítani. Összehangolódás volt ez is, meg az is.

Borbély László

Sérültség és gondozottság belülről

Wurdits Mihály önéletírásáról

■ Kétéves korában tudott utoljára járni, egész életében mozgáskorlátozott volt, mégis a lehetőségekhez képest teljes életet élt és él közel fél évszázada. Nehéz gyermekkorában sok félelemben volt része: édesapját nem sokkal a születése után kivégezték az ávosok, s ezzel nagyon fiatal édesanyját hosszú évekre tönkretették. Nagyanyja vasakarattal küzdött érte, ennek köszönheti, hogy részben iskolában, részben magánúton elvégezte az alsó- és középiskolát, kibontakoztathatta nem mindennapi képességeit, érettségizett angolból is. A család és a barátok segítségével színházba, moziba, operába járt, utazott belföldön és külföldön, egyszer még majdnem meg is nősült. Jelenleg a 60 fős veresegyházi otthonban él. Ragyogó szellemmel, széles körű érdeklődéssel rendelkezik, egyre hanyatló állapotát belülről fakadó nyugalommal, iróniával viseli.

– *Néhány hete jelent meg napló formájában megírt memoárja a Szent Gellért Kiadónál. Mikor döntötte el, hogy írni fog?*

– Tanárim, családom és barátaim évtizedeken át arra buzdítottak, hogy írjak. De sosem éreztem írónak magam. Igaz vizsont, hogy helyhezköttésem ellenére boldog és szomorú eseményekben gazdag életem volt, s talán mások számára is tanulságos, amit megírtam. A számítógémem megvolt, megmaradt néhány írásom régebbiről, így végül hozzászálattam. Az írásra azonban már fizikailag képtelen voltam, kerestem tehát egy nagyon kedves segítőt, aki másfél éven keresztül istápolta, írta, amit diktáltam, és emellett barátként bánt velem. A munka nem mindig ment egyenle-

sen, egyes eseményekre bizony nagyon fájt visszaemlékezni.

– *Előbb orvosi és pszichológusi, majd tanári és szerzetesi pályára kíváncskozott. Sérült ember lévén egyikre sem vállalkozhatott. Végül a tanárság sikerült és hosszú éveken át voltak tanítványai.*

– 22 évig tanítottam angol nyelvet. No nem iskolában – ezt az állapotom nem engedte volna meg –, hanem magánúton. Nagyon élveztem és szerettem, különösen ha a nyelv

alapjaitól fogva oktathattam valakit. Persze nem a pénzért csináltam, mindig is Olcsójánosnak számítottam. De lekötöttem magam, vendégeket fogadtam, tornáztattam az agyamat.

– *Kik jelentettek nagy élményt az irodalomból?*

– Szívesen olvastam a két-nyelvű Janus könyveket, mert így mindkét nyelv szépségeit élvezhettem. Egy időben sok Dumas-t olvastam, szerettem Eric Knightot, a magyar kortársak közül Szabó Magdát kedvelem a legjobban. Sajnos, egyre nehezebben jutok olvasmányhoz, mert jóformán nem tudok lapozni. Ez a fordulat elég friss és nagyon megvisel. Egyre kevésbé tudom elfoglal-

ni magam. ...Fontos számomra a zene is, láthatja milyen CD- és kazettagyűjteményem van. A legkedvesebb darabom Liszt: Les Preludes-je, de imádom az operákat és a szimfonikusokat is. Sajnos, operába egyre ritkábban jutok el, pedig saját autóm van (de vezető egyre ritkábban). Az ajtók csukódnak körülöttem.

– *Mit száltak könyvének szereplői élettörténetük publikálásához?*

– A családom többsége él, édesanyám, testvérem, unokahúgaim hála Istennek megvannak, és szoros velük a kapcsolat. Örültek a könyvemnek, sőt a kiadást is nagyjából a családom finanszírozta.

– *Nemcsak a család, de a barátok is fontosabb szerepet játszottak, mint másoknál.*

– Egész életemben körülvettek a barátok. Az évek során újabb és újabb gondozók tűntek fel mellettem, közülük nem egy bensőséges barátom-má vált. Nekik köszönhetem, hogy kirándulhattam belföldön és külföldön, eljuthattam

egy 6600 kilométeres körutazásra, mert állapotomat vállalva is nekivágtak az útnak. Pedig nem volt könnyű engem emelgetni, öltöztetni, mosdatni. Azt hiszem, némi karitatív hajlam kell ahhoz, hogy valaki engem felvállaljon.

– *Az önéletírás második kötetére még várni kell. Elkészült már?*

– Egy kevés simogatás hiányzik még belőle. Kiadni lényegében akkor tudjuk, ha az első kötet elfogyott. Ha lenne egy segítőt, szívesen írnék még mást is. Kicsit megkönnyebbedne a lelkem és lennének még történeteim, amelyek a valós életből táplálkoznak. A fejemben létezik például egy állatkerti mese, amely a szociális otthon világát örökítene meg. De az életem kisebb epizódjaiból is válogathatnék.

– *Könyve bevezetőjében azt írja: „... a mi Urunk tenyerén élek. Nem sima és lágy e kéz, sokszor nagyon kemény és bizony göcsörtös, göröngyös. Gyakran élesem, megütöm magam, de eddig még nem csapta össze a tenyerét”.*

– Kiskoromtól fogva megfordultam körülöttem egyházi emberek. Lelkigyakorlatokra jártam, a teológia alapjait is elsajátítottam. Mit jelent számomra a vallás? A hit reményt ad, hogy az életem nem hiábavaló. És ez a bizalom éltet.

(szénási)

(Wurdits Mihály: *Fogadd el...* Szent Gellért Kiadó 2001. 1480 Ft)

A KORTÁRS KIADÓ AJÁNLJA

MAGYAR KÖLTŐK – 19. SZÁZAD I-II.

Szerk., szöveggond., jegyz.: Kulin Ferenc, Szilágyi Márton
986+960 oldal, keménytető, aranyozott egészszázonkötés 9000 Ft
(Magyar Remekírók – Új folyam)

A Kortárs Kiadó egyik legjelentősebb vállalkozása a Szépirodalmi Könyvkiadónál indult Magyar Remekírók sorozat folytatása, s a még hiányzó kötetek pótlása. Elsőként a 19. század magyar költészetét bemutató antológia jelenik meg, mely teljességében mutatja be ezt az időszakot, gazdag jegyzetapparátussal, életrajzokkal, név- és szómagyarázatokkal, értékelő utószóval. A Kortárs Kiadó, ragaszkodva a Remekírók tartalmi és formai hagyományaihoz, századonként változó színű vázonkötésben, bibliapapírra nyomva, díszes kiadásban adja közre a sorozat kötetét.

VERESS MIKLÓS: ÉJSZAKA GYŰRÖTT ATLASZON – válogatott versek 170 oldal, illusztrált, 1700 Ft

A költő hatvanadik születésnapjára jelenik meg az életművet reprezentáló válogatás, Csontos Éva illusztrációval.

1062 Budapest, Bajza u. 18. Tel: 343-6082, e-mail: korkiado@axelero.hu

Irodalom és elkötelezettség: Sartre, Malraux

Egy jellegzetesen 20. századi jelenségről, az „elkötelezett irodalom”-ról rendeztek kerekasztal-beszélgetést a Francia Intézetben még az elmúlt év decemberében Annie Cohen-Solal, Joël Loehr és Tamás Gáspár Miklós részvételével. A nagy érdeklődéssel kísért évzáró program nagyjából egybeesett Jean-Paul Sartre néhány szépirodalmi művének vaskos kötetben való kiadásával, és megjelent végre magyarul az első Sartre-életrajz

is, amely Annie Cohen-Solal műve. Mielőtt belevetnénk magunkat a Sartre-életrajzba, a *Nagy Nóra* és *Vajda Lőrinc* fordításában olvasható, majd 1000 oldalnyi szövegbe, hallgassuk meg, mit mond Sartre-ról és Malraux-ról a filozófus TGM.

– *Gimnazista korában, vagy később, egyetemistaként a 20. századi francia írók közül kiket olvasott, kik tetszettek, és köztük volt-e Sartre és Malraux?*

– Még kamasz koromban, gimnazistaként olvastam Malraux regényét, *Az ember sorsát*, amely óriási hatással volt rám akkor. És persze olvastam Sartre-ot is. Emlékszem Sartre-nak arra az interjú-kötetére, amelyet két ultrabaloldali aktivistával készített 68 után, *Értelme van lázadni* címmel. Az ember tágra nyílt szemmel olvasta ezeket a vad és kíméletlen szövegeket, amelyek – úgy tetszett akkor – lerántják a leplet a világ szerkezetéről. Persze mindenféle francia íróat olvastam, olyanokat is, akiket ma már nem is emlegetnek.

– *Mint filozófus és oktató hol helyezte el Sartre-ot?*

– Soha eszembe nem jutott volna Sartre-ot tanítani. Annyira nem kapcsolódik azokhoz a dolgokhoz, amelyek manapság az embereket érdeklik, különösen a szisztematikus filozófiai művei. Viszont azokban a kutatásaimban, azokon az óráimon, ahol én a nemzet-alakulás, az etnikumok, a kultúrák közötti konfliktusok, a gyarmatosítás és hasonló problémákkal foglalkoztam, ott óriási jelentősége van azoknak a híres előszavaknak, amelyeket Sartre írt Frantz Fanonnak *A föld rabjai* c. könyvéhez, meg Henri Alleg, algériai újságíró híres könyvéhez, amely a franciáknak Algériában elkövetett kínzásairól szól. És Sartre-nak a zsidókérdésről írt könyve, a *Vádirat az antiszemitizmus ellen* is erőteljes hatással volt rám fiatal koromban. Ezek persze alkalmazott teóriák, de én ezeket tulajdonképpen elevebbnek tartom, mint a nagy teoretikus műveit, *A lét és a semmit*, *A dialektikus ész kritikáját*, amelyek egyébként szintén föl fognak támadni. Evidens, hogy azok, akik az 50–60-as években meghatározták a világ gondolkodását, visszatérnek. Mivel visszatérnek a problémák.

– *Az ortodox francia kommunistáknak nem volt jó Sartre, mint ahogy a szovjet vonalnak sem, bár mint társutassal lehetett vele időnként büszkélkedni. Magyarországon, a hetvenes évek elején, akik el akartak térni a hivatalos ideológiától, a filozófiai fővonalától, azok Lukácsot és tanítványait olvasták, vagy éppen Sartre-ot.*

– *Módszer, történelem, egyén* címmel Tordai Zádor kiadott Sartre filozófiai alkotásaiból egy válogatást, az nagyon nagy hatású könyv volt.

– *Magyarul komoly szakirodalom nem született róla, csak egy kismonográfia Fehér M. Istvántól A polgári filozófia a XX. században című sorozatban, a Modern Filológiai Füzetek darabjaként Nagy Géza tollából Az egyedi egyetemes, ezzel az alcímmel: Egy polgári filozófusművész egyéni és társadalmi kalandja a XX. században. Tehát:*

Sartre polgári filozófus, a szó szociálizmusbeli értelmében.

– Én ebben az időben ki voltam rúgva egyetemi állásomból, nem nagyon tudom, hogy mit csináltak a kollégák. Jean-Paul Sartre-nál jobban senki sem vette meg, utálta, gyűlölte a polgárságot. Ő jeles folytatója a nagy francia antiburzsoá hagyománynak, amely filozófiától folklórig, kocsmai daloktól regényekig önálló, hatalmas kultúrát képez. Sartre-ot polgárinak nevezni elég mókás, mégiscsak a lázadásnak, az elutasításnak a filozófusa volt. És elsősorban a kapitalista és a polgári társadalom kompromisszummentes elutasításának a képviselője volt. Azt már nem érte meg, hogy a világ visszafordul a polgári, kapitalista meg liberális nézetek és beállítottságok felé. Ezt a fordulatot megúsza.

– *A „kalandor” ifjú Malraux-ból rendes hivatalnok, miniszter lett. Sartre pedig amikor előbújt az elefántcsont-toronyból, előbb részt vett az ellenállásban, később 68-ban együtt menetelt a fiatalokkal...*

– Szerintem a legfontosabb ebben, hogyha Franciaországról beszélünk, az algériai háború. Az vízvonalzó volt. A mai napig lehet tapasztalni Franciaországban, sok tekintetben meghatározó, hogy kik álltak akkor az egyik, kik a másik oldalán. Többek között a francia baloldal soha nem bocsátotta meg a szociáldemokratáknak és kommunistáknak, hogy milyen gyávan viselkedtek akkor, és ez a francia Új Baloldal keletkezésében óriási szerepet játszott. Akkor bebizonyították (huszadszor a történelemben), alapvetően a saját polgárságukkal tartanak, a szegény országokkal, a külfölddel szemben minden internacionalista hivatkozástól teljesen függetlenül. Gondoljuk meg, ez egy olyan szocialista párt volt, amelynek hivatalos neve SFIO volt, ami azt jelenti, hogy a Munkás Internacionálé Francia Szekciója. Nem is hívták francia szocialista pártnak. Imperialista és sovinszta módon viselkedett, hiszen ők voltak hatalmon az algériai háború idején, a kommunisták diszkrét támogatásával. Ez volt az a pont, ahol az utak elváltak.

– *Az elkötelezett írók baloldaliak voltak. Lehetséges-e jobboldali „elkötelezett irodalom”?*

– Nem valószínű. Ennek nem az az oka, hogy konzervatív intellektüelek ne lehetnének rendkívül magas színvonalúak, bőségesen van rá példa, hogy a jobboldal nagyon nagy szellemi értékeket adott a világnak. Viszont egy dolog nem nagyon megy a modern kultúrában: éppen a burzsoáziának és a kapitalizmusnak a védelme. A legnagyobb jobboldali szerzők is antikapitalisták. Mint, mondjuk, a francia Louis-Ferdinand Céline, aki náci lett a végén. Leghíresebb regénye *Az utazás az éjszaka mélyére*: ezt az egész militáns baloldal lelkesen üdvözölte, mint a legszínvonalasabb könyvet, amely a kapitalista korszak szörnyű testi-lelki szenvedésének a leírása. A kapitalista establishment és status quo védelmére vállalkozó irodalom többnyire csak publicisztika, meg persze közgazdasági szakirodalom. Én olyan nagy filozófust és íróat, aki elkötelezett és kritikátlan híve lett volna a liberális kapitalizmusnak, nem ismerek. A modern kultúra radikális természetű. A formái is olyanok. Maga az egész modern kultúra lázadásból, a 18. század nagy lázadásából származik.

– *A kerekasztal-beszélgetés során kiderült, hogy Franciaországban beszélnek, vitatkoznak Sartre-ról...*

– Sartre halála óta eltelt 20 év, és most egyik könyv a másik után jelenik meg róla. És a műveit is újra kiadják. Nagyon sokan azt gondolták, hogy Sartre pont úgy kiműlik, mint teszem azt Anatole France, vagy Romain Rolland.

– *Magyarországon is lesz Sartre-renaisszánsz?*

– Nehéz megítélni. Annyi esetlegességtől és külföldi hatástól függenek ezek a dolgok Magyarországon. Nagyjából minden Amerikán keresztül érkezik, például Michel Foucault kultusza is Amerikán keresztül érkezett ide. Közvetlenül Párizsból hozzánk nem érkeznek kulturális hatások, a francia állam minden erőfeszítése ellenére sem. És kevesen vannak, akik közvetlenül a francia könyvek iránt érdeklődnek. Annak idején német közvetítéssel érkeztek hozzánk a dolgok nagyon nagy mértékben, most amerikai közvetítéssel érkeznek.

(Cs. A.)

A Helikon Kiadó ajánlata

Helikon Universitas sorozat

PSZICHOLÓGIA

Játszmák nélkül –

Tranzakcióanalízis a gyakorlatban
2980 Ft

Vajda Zsuzsanna: A gyermek
pszichológiai fejlődése

1980 Ft

Átdolgozott, felújított kiadás!
Gabnai Katalin: Drámajáté-
kok – Bevezetés a drámapedagó-
giába

1980 Ft

Változatlan utánnomás!

ESZTÉTIKA – IRODALOMELMÉ-
LET

Eagleton, Terry: A fenomeno-
lógiától a pszichoanalízisig

1880 Ft

Forster, E. M.:

A regény aspektusai

1880 Ft

Gyermekirodalom –
válogatta-szerkesztette: Komá-
romi Gabriella

2680 Ft

Adorno, Theodor, W.:

A művészet és a művészetek

1980 Ft

Barthes, Roland: A divat mint
rendszer

1680 Ft

Frye, Northop:

A kritika anatómiája

1780 Ft

Zoltai Dénes:

Az esztétika rövid története

1980 Ft

MŰVÉSZET

Beck, James-Daley, Michael:
Restaurálások kérdőjelekkel

1880 Ft

P. Szűcs Julianna: A lepel
alatt

2280 Ft

A sorozat kötetei most igen nagy kedvezménnyel
megrendelhetők, megvásárolhatók
a Helikon Kiadó kereskedelmi osztályán.

FILOZÓFIA – ESZMETÖRTÉNET –
MŰVELŐDÉSTÖRTÉNET – ETNOLÓGIA

Habermas, Jürgen: Filozófiai
diskurzus a modernségről

2280 Ft

Losonczy Anna:

A szentek és az erdő

2880 Ft

Störig, Hans Joachim:

A filozófia világtörténete

kb. 3400 Ft

Változatlan utánnomás

Sennett, Richard:

A közéleti ember bukása

2280 Ft

Hankiss Elemér:

Proletár reneszánsz

1780 Ft

Rougemont, Denis de:

A szerelem és a nyugati világ

1880 Ft

TÖRTÉNELEM – POLITOLÓGIA –
KÖZGAZDASÁG

Kean, John:

Média és demokrácia

1780 Ft

Kovács M. Mária:

Liberalizmus, radikalizmus,
antiszemitizmus

A magyar ügyvédi, orvosi és
mérnöki kar politikája 1867 és
1945 között

1880 Ft

Sakmyster, Thomas: Admirá-
lis fehér lovon – Horthy Mik-
lós – 1918-1944

2800 Ft

Tölgyessy Péter:

Elégedetlenségek egyensúlya

2180 Ft

Galló Béla:

A túlélés tudománya

1680 Ft

Szilágyi Ákos:

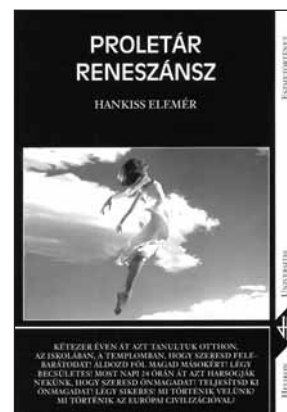
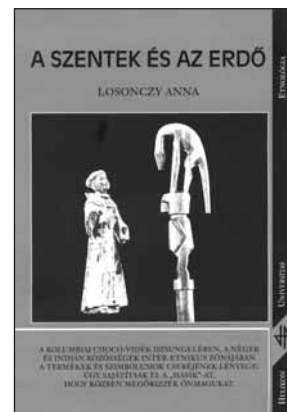
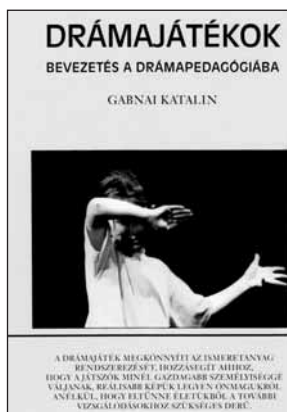
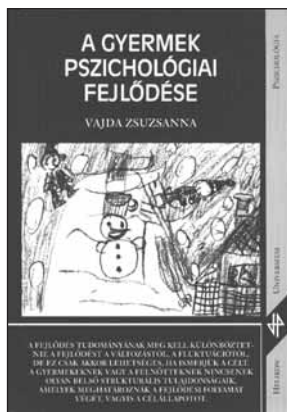
Oroszország elrablása

2980 Ft

Zsolnai László:

Ökológia, gazdaság, etika

1950 Ft

A könyvek megrendelhetők a Helikon Kiadónál (1053 Budapest, Papnövelde utca 8.),
telefonon Borbíró Zsókanál és/vagy Varga Istvánnál a 317-4987-es számon, vagy a 317-4967-es faxon
valamint megvásárolhatók a Helikon Könyvesházban: Budapest VI., Bajcsy-Zsilinszky út 37.

Harmatta Jánossal beszélget Nádor Tamás

Amnyi dilettáns sarlatán és jó szándékú érdeklődő közt egy komoly tudós, aki a görög-római múltban, vagy mondjuk Baktriában – Zoroaszter és az Aveszta világában –, netán a Hérodotosz-korabeli szkíták vidékén valóban otthonos. És nemcsak a népek, országok történetében, hanem kultúrájukban, s főként nyelveikben is, amelyek oly cáfolhatatlanul őrzik régiségüket, akár egy ősi csontlelet, vagy mint valaminő kihalt növény lenyomata. Miközben számára holt nyelv és eltűnt idő lüktetően eleven. Aki tehát szobatudósnak minősítené: más ajtón kopogtasson.

– Amnéziás korunknak – amely annyira hívalkodik modernizációs, információs vívmányával –, lehet-e még ősforrása az antik kultúra, a görög–latin s az annál is régebbi-távolabbi világ?

– Közhely: gondolkodásunkat, cselekvésünket jelentős mértékben meghatározza a múlt. S bár vannak, akik ezt tagadják, vagy nem vesznek róla tudomást: negligálására nincs lehetőségünk. Tehát például hiába próbálják kiszorítani az iskolákból – nemcsak nálunk, még egyes nyugat-európai országokban is – a latint, a nyelvek mai alakjukban óhatatlanul őrzik antik és még mélyebbre nyúló gyökereiket. És közvetve-közvetlenül megtartjuk mi is őket. Fogalmaink, értékrendünk, gondolkodásunk, erkölcsi kategóriáink java-zöme az antikvitásban alakult ki. A görögöktől került a rómaiakhoz, onnan a latin nyelv révén jutott az európai nemzeti kultúrákba. Köztudomású: nálunk is sokáig ez volt a hatalom, a hivatal, az oktatás nyelve. A berlini tudományos akadémia nemrég az európai kultúra fogalmi rendszerének gyökereit vizsgálta. Megállapították: ennek jelentős része közvetlenül, jókora hányada közvetve a görög–latin világból származik. Még az angol nyelv szókészletében is – korábban nem gondolt mértékben – jelen vannak a latin és görög jövevényszavak. Az antikvitás tehát mindmáig eleven, nélküle ez a világ sem tudna élni.

– Nyelvészként, filológusként, indológusként egy holt világot kutatott – skrupulózus pontossággal, eleven valóságként. Ilyen stúdiók birtokában miként képes korunk felületességeit, pontatlanságait elviselni? Elhúzódik mondjuk az ókori Baktria, a szkíta múlt, az egykori közép-ázsiai történelem nyelvi „elefántcsonttoronyába”.

– Akár az indoeurópai összehasonlító nyelvtudomány, akár az indológia, az iranisztika, akár az ókori irodalom történetével foglalkozom, elefántcsonttoronyba soha nem vonulok. Nem is tehetném, hiszen kérdéseimet óhatatlanul korunk (nyolcvanöt esztendő) gyermekeként igyekszem föltenni. Publikációimat is mindig próbáltam úgy megfogalmazni, hogy őket ne a szakzsargon erőltetése, hanem az esetleges felismerések világossága hitelesítse. S amikor szélesebb közönséghez szoltam, azt tapasztaltam: ha az adott tárgy velejét sikerült előadnom, a távoli múlt megelevenítése rendszerint érdeklődést keltett. Gyakran azért, mert vonzó volt a különlegesség, az egzotikum, máskor meg azért, mert az emberek egy-egy arche-típusban önmagukra ismertek. Ilyképpen eltemetett kultúrákat, holt nyelveket én nem ismerem, hiszen ezek – noha talán még rejtőznek – hatásukat ágbogasan mutatják az őket követő időkben. Nyelvben, kultúrában, társadalomban. Kivált a nyelvre érvényes ez, amely oly csodálatos alkotása az embernek, melynél jelentősebbet –

bonyolultabbat, egy- és többetelműbbet, rejtélyesebbet és világosabbat, konkrétabbat és elvontabbat, árnyaltabbat és pontosabbat – talán nem is hozott létre. Minden tudásunk ezen nyugszik. Ezért is oly örömdetes, hogy a huszadik század kihaltak vélt nyelvek fölfedezésének korszaka. Olyan kultúrákhoz jutottunk el így, amelyek bizonyosságul szolgáltak például annak: mi mindent köszönhet Európa Közép-Ázsiának. Látványos újkori fejlődésünk számos ösztönző eleme onnan való, a holtak vélt régiségből a nyelv továbbította hozzánk.

– Sok kutató úgy véli, nincs más dolga, mint ténny ténny mellé illeszteni, s ha elegendő köztük az újdonság, ezek megvilágítják, és más, magasabb minőségben mutatják meg egymást. S vajon önben miként társult a filológiai munkához szükséges órásmesteri pontosság a képzelőerőbőz? Egyáltalán: meddig érhet a tudományban a fantázia?

– Teremtő képzelet nélkül nincs tudomány; természetes része a tálentumnak, invenciónak, „részcsekegyorsítója” a gondolatnak. Sok egyéb közt ez úgy működik, hogy a kutatónak – lett légyen nyelvész, fizikus, történész, vagy csillagász – ki kell egészítenie a felderített, birtokába jutott, de rendszerint hiányos adatokat. Amiként a paleontológus csontokból rekonstruál egykori élőlényeket, vagy a régész ki egészít leleteket: torzókat, egyszerűvált épületeket. Ennek tudatában nem csupán a műkedvelő fantasztakra nem haragszom, még azon kollégáimnak is megbocsátok, akiket képzelgés közben a hév elragad. Mert a képzelet nagymestere a kombinációknak, merészsége nélkül sok tudományos felismeréssel szegényebbek lennének. A tudomány amúgy sem egyenesen halad előre: kitérők és tévutak nélkül nem lehet eljutni az igazi céljig.

– Az ön kutatásainak markáns része az indológia és az iranisztika. Az a nagy egyszerűsítéssel harmadik világnak tekintett valóságos és szellemi térség, amelyről sokan annyit beszélnek és oly keveset tudnak. Nem éppen ez irányú tu-

datlanságunkból fakad annyi katasztrófa?

– Szaktudást, tudományos minőségű fölkészültséget a politikától, médiától, közvéleménytől nem várhatunk. Azt azonban igen, hogy vegyék igénybe azok ismeretét, tapasztalatát, akik otthonosak a miénkétől olyannyira eltérő társadalmakban, gazdaságokban, kultúrákban, vallásokban, etikai hagyományokban, mindennapi szokásrendben. Hiszen csupán e múlt és jelen értékrendje kelendő ismeretének birtokában sejtethetjük meg várható reagálásukat, s alakíthatjuk ki a magunk helyesnek vélt cselekedeteit. Néhány évtizede németek váltalták India rurkelai vas- és acélművének fölépítését. Ennek során csőrendszerek összeszerelésekor marhabőr tömítőgyűrűket alkalmaztak. Nem gondolvá arra, hogy az indek számára a tehén szent állat. Az eset óriási felháborodást váltott ki, s a sztrájkmozgalom az építkezést csaknem megghiúsította. Mai tragikus események is mutatják, mekkora bajokhoz vezethet, ha a miénkétől eltérő világba kívánjuk-kívánnánk vetíteni szokásrendünket, gazdasági rendszerünket, kultúránkat.

– Ennek ellenére gyakran még ma is közhiedelem, hogy Európa, s újabban Amerika a világ közepé. Tragikus tények sokasága mutatja, hogy büszkeségünk kevéssé megalapozott. Tanulhatunk-e még az említett régiektől?

– Könyvek sorában lehetne erre válaszolni. Ezért erről csak ennyit: jó dolog a modern demokrácia, ám benne az emberek közérzete gyakran rossz. Hiányzik például az egykori társadalmakra jellemző sajátos közösségi lét, a társadalmi párbeszéd és szolidaritás, amely még nehéz korszakokban is szellemi-erkölcsi menedéket adhatott. Erre a görögség nélkülözhetetlen mintaképet nyújt. Ekként köszönhetjük a tudományos dialógust Platónnak, akihez e műfaj az ind filozófiából jutott el. S az ókori kultúrák egyikéleggé meg nem szívlelhető ajánlása a távoli utókorok: a tolerancia. E tekintetben is még sokat tanulhatunk az antikvitástól.

Churchill ugyan azt mondta, hogy ő leginkább annak a statisztikának hisz, amit maga hamisított, de ezt leszámítva azért a világstatisztikák, melyeket nem a mindenható magyar kormányzat manipulál, sejtetnek bizonyos általános trendeket.

A minap kaptam barátaimtól ezt a szomorú e-mailt, és úgy érzem, van annyira tanulságos, hogy e hasábokon az olvasó elé tárjam.

Ha a Föld lakosságát levetíthetnénk egy pontosan 100 fős kis falura, fenntartva a ma érvényes statisztikai arányokat, a következő eredményre jutnánk:

Lenne 57 ázsiai, 21 európai, 14 fő az amerikai kontinensről, valamint 8 afrikai.

Lenne 52 nő és 48 férfi.

Lenne 30 fehér és 70 nem fehér ember.

Lenne 70 nem keresztény és 30 keresztény. 89 heteroszexuális és 11 homoszexuális (homoszexuális voltát nyíltan vállaló) ember. Hat fő birtokolná a falu egész vagyonának 59 %-át és ez a hat fő (igen, a hatból

Kertész Ákos Világhelyzet a statisztika tükrében

mind a hat) észak-amerikai lenne.

80 fő embertelen körülmények között, viskókban élne.

70 fő lenne analfabéta.

50 fő alultáplált lenne.

Egy ember éppen meghalna. Egy gyermek éppen megszületne.

Csak egynek (igen: CSAK EGYNEK) lenne egyetemi végzettsége.

És ebben a faluban csak egy embernek lenne számítógépe.

Amikor a világunkat ilyen összezsugorított perspektívából nézzük, akkor válik igazán szembetűnővé a megértés, a tolerancia és a műveltség fontossága ezen a Földön.

Még néhány elgondolkodtató dolog:

Ha ma reggel több egészséggel, mint betegséggel ébredtél,

akkor szerencsésebb vagy, mint azok a milliók, akik nem fogják túlélni ezt a hetet.

Ha soha nem tapasztaltad meg a háborúk veszélyeit, a bebörtönzés magányát, a kínzások gyötrelmeit, vagy az éhséggel járó szenvedést, akkor szerencsére nem tartozol abba az 500 milliós csoportba, akiknek mindezek hétköznapjaikat jelentik.

Ha rettegés nélkül eljárhatsz templomba, anélkül, hogy megaláznának, letartóztatnának, megkínoznának vagy megölnének, akkor szerencsésebb vagy, mint 3 milliárd (3 000 000 000) ember a Földön.

Ha van étel a hűtőszekrényedben, ruha a szekrényedben és fedél a fejed fölött és egy hely, ahol lehajthatod a fejed, gazdagabb vagy, mint a Föld lakosságának 75 %-a.

Ha van pár forintod a bankban, vagy a tárcádban, vagy ha csak néhány érméd a ládafiában... akkor már a világ leggazdagabb 8 %-ához tartozol.

Ha a szüleid még élnek, és ráadásul még házasok is, akkor te NAGYON ritka ember vagy (még a nyugati világban is).

Ha el tudtad olvasni ezt az üzenetet, akkor dupla szerencséd van: (1) valaki gondolt rád és (2) még inkább azért, mert sokkal szerencsésebb vagy, mint az a több mint 4 000 000 000 ember ezen a Földön, aki nem tud olvasni.

Ezek után küldd el ezt az e-mailt minden barátodnak, hogy ők is érezhessék, hogy mennyire kiváltságosak ebben a világban.

*

E-mailt küldeni manapság kockázatos, mert a terrorizmus nem csak anthrax vírusokkal operál: számítógép-vírusokkal is. Olvasóm egyébként is több van – remélem –, mint barátom. Ezért ilyen módon bátorodom terjeszteni ezeket a nem túl vidám, de nagyon tanulságos adatokat.

Tanuljunk találkozni önmagunkkal

■ Lehetséges, hogy nem illik éppen nekem írnom Lengyel Balázs egy időben megjelent, egymást szerencsésen kiegészítő-erősítő két könyvről (az egyik a *Verseskönyvről verseskönyvre*-sorozat legjobb darabjaiból készült remek válogatás a Krónika Nova kiadásában, a másik pedig az utóbbi pár évben írt emlékezések, esszék és cikkek gyűjteménye a Széphalom Könyvműhely gondozásában), de úgy áll a dolog, hogy illik, nem illik, erről a két könyvről nem írom lehetetlenség volna. S hogy rögtön tisztazzam ezt az illem-kérdést: többeké mellett e sorok írójának egyik könyve is megemlítődik Lengyel Balázs *San Gimignano házvárai* című cikkében, s ez amúgy valóban kellő ok volna arra, hogy tartsam a számat, de mentségemül szolgáljon, hogy nem kritikát szándékozom írni, csupán azt próbálom meg kapkodva, s a friss élmény okozta izgatottsággal előszámlálni, hogy mi mindenre bukkantam ezekben a könyvekben, amin el kellett törprengem, s ami talán mások számára is katalizáló hatású lehet. De ez a „mi minden” túl általános: valójában az a valamennyi írásból kirajzolódó magatartás vált számomra fontossá, aminek ma már nemigen van más megtestesítője, mint a szerző, s amiből jócskán volna mit eltanulnunk, amíg egyáltalán van kitől. Mindez messze nem jelenti azt, hogy mindennel, amit Lengyel Balázs mond, folyton egyetértek, de feltétlenül jelenti azt, hogy amit mond, mindig értem. És manapság ez, sajnos, már nem a nyilvánosság előtti megszólalás minimális feltétele, mint volt akkor, amikor ő a pályáját elkezdte, hanem külön méltányolandó erény. Annál inkább, mert gyakran úgy érzem, hogy az irodalmi művek elemzői közt verseny folyik: ki tud még titkosabb, homályosabb, csakis egy szűk szakmai kör számára dekódolható jelekkel rejtjelezni valamit. S ha már itt tartunk, még egy élményemet kell közhírré tennem: valami, ami eddig is zavart, de megfoghatatlanul,

most, Lengyel Balázs írásait olvasva vált számomra nyilvánvalóvá, ő tudniillik érzékelhetővé tette a különbséget: neki ügye az, amiről ír, köze van hozzá, szenvedélyes érdeklődést tanúsít iránta, egyszóval szereti az irodalmat, nemcsak mestersége tárgyának tekintti. Személyes elkötelezettsége többlet, de sosem tolakszik előtérbe. Ahogyan Jékelyről, Dsida Jenőről ír, vagy ahogyan – emlékeit tartózkodóan hasznosítva – több rétegét képes megfejteni Nemes Nagy Ágnes verseinek, mint mások, az együttesen arról árulkodik, hogy sem nem akar, sem nem tud azzal a hideg-rideg boncmesteri mentalitással közelíteni a művekhez, ami manapság annyira divatos. Amikor Lengyel Balázs elemez, nem fog el bennünket olyan érzés, hogy a végén az, aminek megfejtésére vágyunk, még bonyolultabb lett, mint előzőleg volt. Maga a mű pedig nem úgy marad ott, legázolva, ízekre cincálva, kizsigerelve, mint valami undort keltő tetem, amiről nehéz elhinni, hogy valaha is az volt, ami: élményünk, esetleg gyönyörűségünk tárgya. Lengyel Balázs esszéi mögül az sejlik, hogy ezek a versek, regények, novellák akkor is érdekelnék, ha nem írhatna róluk, mint ahogy azzal, ami csak „penzum” a számára, nem is foglalkozik. Ezért lehet képes arra, hogy miután megvilágította a mű eddig rejtőzködő összefüggéseit, visszaállítsa a varázslatot és az olvasó csak beavatottnak, de ne kiábrándultnak érezhesse magát. Két könyvének tanulságai azonban ezzel korántsem merültek ki. Bennük én egy olyan írástudóval találkoztam, aki nem tart igényt a nyolcvanon túli pályatársnak kijáró, merőben protokolláris, formális tiszteletre. Azt várja el, hogy fogadják el vitapartnernek, vegyék komolyan amit mond, ha másoktól komolyan vennék. Sosem viselkedik úgy, ahogy más Nagy Irodalmi Aggastyánoktól megszoktuk, de teheti: neki nagyon is időszerű és nagyon is fontos közölnivalói vannak. Amel-

lett igencsak megkönnyíti, hogy befogadják az irodalmi demokráciába, s ne kezeljék úgy – ez is egy fajtája a lekezelésnek – mint aki már mindennek fölötte áll. „Hagyjuk a múltat, mely nyomorúságában hosszan árad, s akik nem éltek át, azoknak még unalmas is...” – írja egyhelyütt. Elámultam ennyi tolerancián és vele társult empátián. Vegyük még hozzá mindehhez, hogy Lengyel Balázstól idegen mindenfajta fáulság, ha arról van szó, ami az élete, vagyis az irodalomról. Ha itt ütközik butaságba, szülklátókörűségbe, vonzóan indulatossá válik a stílusa: „Ez nem filozofikusan formált szöveg, az isten szerelmére!” – kiált fel egyik cikkében. Máskor pedig, amikor egy ifjú kirtikusnő agresszív és nagyképű (amellett álszent) gondolataival vitázik, „az én nem eléggé kimunkált eszem”-et említi gyilkos iróniával és a kritikussnő teóriája, ahogy mondani szokás, máris talált, süllyedt. De az is Lengyel Balázs, aki nagyúri grandezzával kínál fogást saját megközelítési módján: „Az én koromban nemigen képes az ember arra a szükséges teljesebb megismerésre és a megismerés nyomán a részletes distinkcióra, amelyre a fiatal költőknek és tudós kritikusaiknak szükségük lehet” – ami persze nem igaz, de mutassanak nekem még egy kritikust, aki – ha csak elvben is – lehetségesnek tartja, hogy valamire nem képes? Hozzáteszem sürgősen: sosem a szóbanforgó konkrét ügyről, hanem mindig a magatartásról beszél. És számomra immár az sem kétséges, hogy ezzel a mentalitással Lengyel Balázs egy nemzedéket képvisel: azokat, akikből 1945 és 1948 között a polgári demokrácia reprezentáns értelmisége válhatott volna, ha a demokráciát erőszakos módon át nem alakítják annak ellenkezőjévé. Ennek a nemzedéknek a poggyászában a lehető legjobb szellemi útravaló volt jelen, immunisak a fasizmusnak nemcsak a gyakorlata, de ideológiája ellen is, teli citoyen öntudattal, a demokrácia iránti zsigeri elkötelezettséggel. Ami fél századdal ezelőtt félbemaradt, a hosszú pauza után is folytatódhatna napjainkban és Lengyel Balázs személye, mentalitása éppen ezt a jogfolytonosságot képvisel-

hetné. Rajta nem múlik, ő tapasztalatból is tudja, amit mások legfeljebb könyvekből, hogy mit kell komolyan venni, mi jelent veszélyt az egész társadalom, de az irodalom demokráciájára is. Ezért ír cikket például annak veszélyes voltáról, hogy egyes politikai áramlatok ismét kétségbe vonják „a baloldali ellenzék haza iránti elkötelezettségét”. Ezért mondja ki éppen ő, hogy hazugság visszamenőleg „jobboldali hagyományt” összetakolni a magyar szellemi életnek. Az a bizonyos cikke, melyből érintettségem fakadt, éppen a demokráciára leselkedő veszélyek egyikére figyelmeztet. Arról szól, hogy az irodalomban éppúgy, mint a nagypolitikában, beállt az az állapot, amikor az érték csak akkor érték, akkor érdemel megbecsülést, ha a saját váramban (klikkemben, székértáboromban stb.) termett és nem a másik oldalban. Hogy ez hová vezethet, nem vitás. Amikor a San Gimignano házvárai az É-sben megjelent, hallatszottak olyan hangok, melyek fölös aggodalomnak minősítették mindezt. És volt ekörül az írás körül még egy furcsa epizód: a Kortárs-vár bentlakóját akkor „elfogultságai számomra elképesztő”-nek jellemezte. Mindenki tudhatta, kiről van szó s az elképesztően elfogult bentlakó hívei közt lett is erre fölzúdulás. Most, a kötetben ez a három szó hiányzik a szövegből. Hogy ki és miért, önként-e, vagy nyomásra tüntette el onnan, nem tudom, de nem is ez a fontos. Ha Lengyel Balázs mondatait ma újra „enyhíteni” kell, az – indirekt módon – épp azt bizonyítja, hogy aggodalma nem volt felesleges, az irodalomdemokráciát (is) veszélyek környékezik.

Lengyel Balázs:

Ki találkozik önmagával? Széphalom Könyvműhely, Bp. 2001., 274 oldal, 1800 Ft

Lengyel Balázs:

Verseskönyvről verseskönyvre Krónika Nova Kiadó, Bp. 2001., 220 oldal, ármegjelölés nélkül

Írófaggató

Nádra Valéria megkérdezte

Poszler Györgyöt

Poszler György (1931) irodalomtörténész, esztéta. Kolozsváron született, 1953-ban Budapesten, az ELTE Bölcsészkarán szerzett diplomát. Technikumban, főiskolán tanít, 1972 óta az ELTE Esztétika Tanszékének tanára. Munkásságát számos díjjal, 1998-ban Széchenyi-, 1999-ben Nemes Nagy Ágnes-díjjal ismerték el. 1995 óta az MTA rendes tagja. Első könyve (Szerb Antal pályakezdése) 1965-ben jelent meg. Legutóbbi könyvei: Duna-völgyi reálfantasztikum (1998), Ezredvégi palackposta (2001).

– Könyveinek olvasójaként úgy érzelem, hogy az utóbbi években egy másfajta Poszler Györggyel találkozunk, mint akit korábban megismertünk. Személyesebb, közelebbi és ami ezzel összefügg: indulatosabb és ironikusabb lett. Vajon ez csak annak a jele, hogy most már lehet ilyennek lenni, úgy értem, a publikációkban is, vagy pedig az hozza ki mind ezt Önből, ami és ahogyan történik velünk?

– A személyesebb, mondhatnám líriabb jelleg életkorom sajátossága. Mérlegkészítés is van benne – ha nem is a végső. Meg a „betakarítás” szándéka – ha nem is végső. Közben – feltehetően – elérzékenyülök magamtól. Ezek talán a közelgő öregkori elmeengedés első jelei. Lapjukban nemrég azt írta rólam valaki: „Indulatos úr a balközépről”. Nos, a „balközépet” pontos ténymegállapításnak, az „urat” hízog, ám ugyancsak pontos ténymegállapításnak tekintem. Az „indulatoson” elgondolkodom. Nem szeretem az indulatokat. Se magán-, se közéletben. Ha ilyesmit érzek magamban, inkább elfojtom. Jobban elviselem saját belső feszültségemet, mint a mások megbántását. Végső soron az indulatot iróniába vagy öniróniába játszom át. Ámde. Ha kifakadok, az csak a „hajdani eszelősök” rekedt kórusparódiává szerveződő artikulálatlan hangzavarától lehet. A palack és a szellem régi közhelymetaforája? Mármost, hogy kiengették? Nem egészen. Nem volt szellem, nem kellett palack. Ezt a hamu alatt tetszhalottan alvó, múmiává aszott szellemet kibányászták, felébresztették, felnövelték, elengedték. A palack eszükbe se jutott. Talán majd ha őket is fenyegeti? A kibányászókat, felébresztőket, felnövelőket, elengedőket? Csakhogy lehet, már késő lesz. Az én indulatomnak és az ő palackkeresésüknek is. Egyébként nem vagyok indulatos. Ironikus talán inkább szeretnék lenni. Látja, most is milyen jámborult fogalmazok.

– Nemrég említette egy beszélgetésben, hogy a filozófia, az esztétika területéről visszatér abhoz, amivel pályáját kezdte, az irodalomtörténethez. Utóbbinak ez kétségkívül nyereség lenne, de mi a váltás oka?

– Azt hiszem, nincs is valódi váltás. Mindig irodalomtörténésznek készültem, és tekintetem is magam. „Csupán” két dologról volt szó. Egy alacsony gyakorlati és egy „magas” elméleti szempontlól. A gyakorlati az, hogy engem az irodalomtörténész szakma „profí” irodalomtörténésznek nem fogadott be. „Amatőr” lehettem – vidéki tanárként vagy pesti hivatalnokként. A filozófus-esztéta szakma pedig befogadott. Egyetemi docensként

majd egyetemi tanárként is. Így tanítottam esztétikát és kutatóként is foglalkoztatott. Az elméleti az, hogy nagyon kezdőként felismerni véltem: filozófiai és esztétikai felkészültség nélkül irodalomtörténetet művelni nem lehet. Így valamennyire beledolgoztam magam. És igyekszem lépést tartani ma is. De az ambícióim (terveim?) ma is az elméletileg megalapozott irodalomtörténetírással kapcsolatosak.

– Nemcsak könyveket írt Szerb Antaltól, de stílusának szellemességét, frappáns megfogalmazásait, a dolgokat átvilágító elmésséget tekintve mintha Ön Szerb Antal mai reinkarnációja lenne. Vajon, miként elődje is ki-kirándult a szépirodalomba, s máig érvényes műveket is alkotott, Önt soba nem kísérte meg a gondolat, hogy ide is kövesse?

– Ha a néhai Szerb Klári, Szerb Antal özvegye élne, a reinkarnációt ijedten utasítanám el. Emlékszem kedvesen komikus dühkirohanására, amikor egy élő, akkor ifjú irodalmár Szerb Antalhoz hasonlította önmagát. Igaz, most nem én hasonlítom magam, hanem engem hasonlítanak. És nincs már Szerb Klári. Így a reinkarnáció feltételezését megiszteltetésnek tekintem. Valóban van egy olyan sohasem tagadott nosztalgiám, hogy talán lehetne a művészetről a művészethez közelítően írni. Nekem – szegyeteljes anakronizmus? – az irodalom, a művészet élmény. És nem bánom, ha az élmény az írásomban is jelen van. Nem gondolat és élmény, értekezés és esszé, tudományosság és művésziesség ellentétéről beszélek. Ilyen ellentétet nemigen ismerek. Csupán arról, hogy talán lehet tudományosan-kategoriálisan pontosan, művészileg-stílusosan elegánsan írni. Ahogy Babits és Szerb tette. Ez a – számomra nyilván megközelíthetetlen – eszményem. Megkísértés talán csak tizenéves koromban lehetett. Mindig is éreztem, az irodalom körül kell élnem. De nagyon hamar tudtam: a szépirodalomhoz semmi tehetségem. Maradt az irodalomtörténet. Meg – így-úgy – az elmélet. Nem baj. Nem fogom fel tragikusán.

– Ön egy ízben, még a rendszerváltás előtt, úgy nyilatkozott, hogy Lukács György életművét megkezdni nem lehet, már csak a nagyságrend okán sem, de sem kanonizálni, sem negligálni nem szabad. Amikor ezt mondta, még inkább a kanonizálás veszélye fenyegetett, utóbbi időkben inkább az ellenkezője, ráadásul alpári modorban. Mindennek fényében ma hogyan látja a lukácsi élet és mű tényleges szerepét?

– A kanonizálás és negligálás dolgában ugyanazt gondolom. A kanonizálás ideológiai csőlátáshoz vezetett. A negligálás teoretikus öncsonkításhoz vezethet. Az első deprimált. A második irritál. Mondok valami furcsát. Most jöhet el a Lukács-értelmezés jó korszaka. Korábbi rajongásokon-indulatokon túl, későbbi előítéleteken-elfojtásokon innen. Ha sikerül valami elemzően tudományos nézőpontot érvényesíteni. De lehet, hogy ebben is – koromhoz nem illően – naiv vagyok. Az életét nagyrészt tragikus – bevallom, olykor komikus – tévedések sorának látom. Fizetett is érte. Az életműve egy részével. Most szokás mondani: de a fiatalok műve! Nos, nekem az is, de nemcsak az. Még a harmincas évekből is vannak fontos művek. 1945 utáni, itthoni ideológusi-irodalompolitikai szerepét nem men-teném. De a kései műből, esztétikából és on-

tológiából sokat tanultam. Ki nem teljesegett nagy lehetőségeket látok benne. Lehet, hogy egy kicsit „úgy maradtam”? Nem baj.

– „Adósság a még mindig meg nem írott, nagyobb Füst Milán-esszé, vagy esszé sor” – olvasom egy tizenkét év előtti interjújában. Sokan vagyunk, akik nagyon várjuk ezt a munkáját. Mikorra tervezi az „adósság” törlesztését?

– Nos, ne nagyon várják. Mármost a törlesztést. Egy kicsit már persze törlesztettem. Egy néhány éves tanulmánykötetemben. De ez nem, ez sem az igazi. Bántott és bánt is a dolog. Aztán kitétem a könyvespolcomra a mester képét. És ránézvén csitítgatom a „lelkem háborgását”. Nem tudom már megírni. A fogó idő okán. Nagyon sokat tanultam tőle. Az előadásából és az írásaiból. „Szabadon választott” mesterem. Nem vagyok hálátlan. De már nem tudom megírni.

– Nyomasztó években járt egyetemre, mégis úgy tűnik, ha nem is a „kirendelt” oktatók köréből, de kiváló szellemi mesterei voltak. Kik indították el a pályán, kik határozták meg intellektuális magatartását, egyáltalán: a tartását?

– Bizony, nyomasztó években jártam egyetemre. Ámde: voltak a gimnáziumban egyszerű irodalomtanárai. A patetikus fogalmazás szándékos: első alma materemben, a kolozsvári piarista gimnáziumban Heszke Béla és néhai Székely József. Második alma materemben, a pesti Fáy Gimnáziumban Tihanyi Károly és Fényi András. Meg az egyetemen egy nagyszerű szemináriumvezetőm, Vargha Kálmán. A kérdésben feltételezett dolgokat, ha vannak nekem ilyenek, tőlük tanultam. Az esztétikában – már nem a főnökeim! – Zoltai Dénesnek és Almási Miklósnak –, az irodalomtörténetben – sohasem volt a főnököm! – Németh G. Bélának köszönhetem a legtöbbet. Persze csak a személyesen ismertekről szóltam. A többi benne lesz az emlékirataimban. (Csakhogy nem írok emlékiratokat.)

– Min dolgozik jelenleg?

– Nem szeretem a kérdést. De kellemes beszélgetésünk kedvéért. Most még apróságokon. Begyűjteném a kötetben még meg nem jelent írásaimat. Meg hozzáírnék még néhány, nekem most fontosat. Székely Jánosról. Akit a közel-múlt erdélyi irodalom legjelentősebbjének tartok. Szabó Dezső annyira zseniális és annyira kétes indulásáról. Főként az esszéiről. És Ády publicisztikájáról. A két utóbbi aktualitásához – gondolom – nem kell magyarázat. Később – bizony ez egy kicsit illuzórikus – két nagyobb dolgozat arról, hogy a szellemtörténeti irányzat Magyarországon. A Szellem című folyóirat, a Minerva, Thienemann Tivadar, Szerb Antal – és a többiek – meg Madách. Az ember tragédiája az ezredfordulón. Az a bizonyos mai „olvasat”. Úgy vélem, elég. Netán sok is.

Tanárikarika

Tanjána Tanár

félcédulái

■ Weöres Sándor *Szajkó* című versének első sorát azért kölcsönzöm, mert az alábbi művek mindegyikét közelebbi-távolabbi tanártársaim írták vagy adták közre. Egyébként is gyakran motollál a fejemben ez a pazar, páratlan nyelvi játék, a „karika tanárikara” meg a „taná rika rika rika” folytatással. Persze dehogyis páratlan, hiszen van szenzációs rímsora, a „papiripari paripa”, vagyis „paripa papiripara” és „papi ripa ripa”, amelyet meg leginkább a könyvkiadásra vonatkoztatok.

Farkas Jenő tanár úr a *Palamart Kiadó Megoldatlan rejtélyek az amerikai történelemben* című újdonsága számára maga készített interjút a szerzővel, *Paul Arommal*. A beszélgetés dátuma: 2001. szeptember 17. Tehát e kötet már reflektálhat a rettenetes terrortámadásra, mely az amerikai történelem legnagyobb horderejű (s egyelőre alig megoldott) rejtélyének is nevezhető.

A historikus érdeklődésű virginai publicista szaktudósnak is becsületére való alapossággal tár fel harminc esetet, az „igazi bennszülöttek” kilétének kérdéséről a salemi boszorkánypereken, a netán egy rabszolganőnek gyermek(ek)et nemző Jefferson elnök „legendáján” át a Kennedy-gyilkosságig és Reagan fegyverügyleteiig. (A kötethez név- és tárgymutató is járul. A fordítás, melyet alighanem rátermett egyetemi hallgatók készítettek, kissé darabosan egyetlenlen: lehetne összehangoltabb.)

Hasonló jellegű, közelítésű munka minden ország könyvpiacán föllelhető (nekünk is van például a magyar irodalomtörténet rejtélyeiről). A kérdés ezúttal az, hogy egy másik kontinens, másik nép, másik kultúrkör, másik nyelv rejtélyei intellektuális, morális és történeti értelemben adaptálhatók-e a magyar olvasó számára. Örmöst felelünk igen-nél, mert bár nem az összes ténykrimi és krimitény köti le a figyelmet, az elegáns és tartalmas kötet egésze, illetve néhány kitüntetett fejezete bölcséleti és logikai el-

menyt is nyújt. Pocahontas feltűnése vagy Pearl Harbor titka – más-más okból – nem pusztán az amerikai nép „históriai tulajdona”: mint történelmi feladvány mindenkit foglalkoztathat. Aron óvatos duhaj, a megfjéteésekben inkább ajánl, mint kockáztat (s a beszélgetésben azt is van bátorsága beismerni, hogy egyik-másik tárgyát, így a Jefferson-ügyet is ma már másképp közelítené).

Ha *N. Pál József* irodalomtörténetész kollégámnak kezébe kerül ez az érdekes könyv (s az ilyesmi neki a kezébe szokott kerülni), bizonyára a *Varázsütés a stadionban* című résznel nyílik ki: „a nagy játékos beváltott ígéretét”-nél. *N. Pál* ugyanis, egyáltalán nem mellékesen, az olimpia- és a sporttörténet tudósa is, verhetetlen lexikális ismeretanyaggal és a sport(mítosz) folyamatait átlátó-elemző képességgel. Márpedig itt arról van szó, hogy a már hanyatló csillagú Babe Ruth baseballjátékos egy sorsdöntő 1932-es mérkőzésen kezével megmutatta- (megmutathatta-) e előre, káprázatos ütéssel hová fogja küldeni a labdát.

Bár az „igen” és a „nem” oldalán felvonultatott *Ajánlott szakirodalomnál* szívesen időznék (érzékeltem, hogy a könyv rejtélyei különféleképpen és fontosságban), valójában a *„Tisztának a tisztát őrizzük meg”* című tanulmánykötetet szeretném méltatni (*Felsőmagyarország Kiadó*). A fiatal középnevezdekhez tartozó *N. Pál* nem sietette gyűjteménye közzétételét, írásai ezért is képezhetnek megnyerően telt, koherens, sokhúrú könyvet, melyben a tanáregyéniség diákkori – és „örökdiák”, a diákokkal mindig szolidáris – indítatásai is megpendülnek a finom tollú vallomásosság hangján (a mű ajánlása kedves, eligazító tanárának, Szakál Istvánnak szól, a szövegekben leghívebben felidézett ember- és pedagóguseszmény pedig Czine Mihály professzor, akinek nem-professzoros, még ellenlábait is megbabonázó vonásai sem maradnak említetlenül, s akit ugyancsak nem kerül el a szerző csön-

des, meditatív iróniája sem – bár ha valaki „célpont” ebben a könyvben, akkor az csakis maga a tanulmányíró).

Éppen eleget beszélgettünk már *N. Pál Józseffel* (vagyis éppen nem eleget!) ahhoz, hogy tudjuk mindketten: értékrendünk nem egy ponton eltérő (tudtuk ezt akkor is, amikor egy ideig nekem is diákom volt). Az én aspektusomból ő – leegyszerűsítve – a népi irodalomnak elkötelezett, nemesen konzervatív literátor. Megfontolt történész, higgadt értékkereső az irodalomban. (Ő meg talán kissé heves újdonságkergetőnek, a formák elbűvöltjének vél engem...?) Annyi bizonyos, hogy az általa művelt kiegyensúlyozott (de kellő helyen indulati elemeket is megengedő) okfejtést min-taszerűnek látom, s noha főleg az *Irodalom és eszmetörténet*, illetve a *Történelem és eszmetörténet* című fejezetek több írásával is szembe szállnék – Ständeisky Éva, Széchenyi Ágnes, Gerő András oldalán –, bőven akad szellemi találkozásunk is: így a Nagy László-életműben.

N. Pál József ír a maga egykori, érettségi körüli fiatal énjének tudásszomjáról, magabiztos „mindentudásáról”. Irodalmárnak, történésznek készülő maturáló ezért is nagyon jó és okos kalauzt találhat ebben a könyvben.

Letanárurazhatom-e *Csemer Gézá*t? Miért ne: Szegeden szerzett bölcsészdiplomát. De persze elsősorban író ő, a *Szögény Dankó Pista* pedig (*PolgART Kiadó – Bába és Társa Nyomdaipari Kft.*) az egyik legnagyobb szabású vállalkozása. *Álomregény*. Kissé eltúlzott terjedelműre hagyott együttese dokumentumnak, illusztrációknak, fikciónak, önéletrajznak, városhimnuszoknak. A cigány tárgy, a cigány kötődés-elköteleződés dominanciáját más dominanciák, bújtatott prózapoétikumú – vagy épp lírai – részek hozzák létre. Úgy forog a szó Mijó Rúzi és a szegedi színház nyitása, Tömörkény István és Göre Gábor körül, hogy Dankó olykor mellékszerelő a saját regényében, s – nyilván az írói szándék szerint – ezt a nagyon alaposan megrajzolt, fiktívén valóságos figurát tulajdonképp az olvasónak kell sajátos rekonstrukciós, animáló eljárással megelevenítenie.

E specifikus regényben, mely irodalom-, kultúra- és zenetörténet is, külön helyet kérnek a jegyzetek (már-már olyan ez a lista, mint egy Tandori-vers az *Egy talált tárgy...-ból!*). Elég meg-hökkentő olvasási metódust parancsol, ha 6 centiméternyire Mikszáth fényképétől a „Nagy Palóc” epitheton ornans 287-es indexszámot kap, és hátralapozva kell megfejtene (meg kell fejtenie), hogy ő: Mikszáth Kálmán... Ravasz időbontások és furcsán összepréselt epizodikus kiterők növelik a mindenestül szabályszerűtlen, mégis egy lendületre, élvezettel befogadható mű érdekességét.

Nekünk már csengettek! – jelenti ki a *Holnap Kiadónál* gondozott, ugyancsak formabontó, műfajbontó könyve címében *Valentini Zsuzsa*, hogy azután egy zenitre ért, gazdag pedagóguspálya tapasztalataival és örömeivel cáfoljon rá erre. Karinthys temperáltságú krokik, tárcák, paródiák és élménybeszámoló kicsit elaprózott füzere a *Kiss Ákos* illusztrálta kötet, mely jóval komolyabb, mint amilyennek külső képe és egy-egy stílusfordulata látszólag mutatja. Egy mozdulat, és a novellaműfaj felé indulhatnak ezek az „egypercesek”, melyekben tanulmányi versenyről és egyetemi oktatásról, konferenciákról és fizetésről, osztályfőnökségről és a „tanár az én apám” élményről esik szó. *Valentini Zsuzsa* „Tanár úr kérem”-je „Diák úr kérem” is, „Tisztelt Olvasó kérem...” is, leginkább pedig a rajongva és makacsul szeretett, művelt – de tárgyilagosan felfogott és szkeptikusan interpretált – tanári hivatás segítségével fogalmazott (abba belefogalmazott) autobiográfia. Ahol rálelt az arányos terjedelemre, az író kacsagtatóan szatirizálja a „tipizált” banketteket, vizionál a Magas Minisztériumról, vagy kezd „Milyen boldogok a magyar szakos tanárok!” felkiáltással egy „antiboldog” feljegyzést az antiidőkből. „Nos, itt az ideje, hogy meséljek a pályámról” – bukkan fel a könyv közepén. Ed-digre már rég megszerettük a „mese” fanyar zamatait, éthosszát, ráérezve: nem mese ez, ...gyermek, nem mese ez, kollégán, tanárkolléga.

A Kairosz Kiadó ajánlata

Hernádi Gyula

Az erőd

2000 Ft

A Hernádi Gyula életművét bemutató sorozat első köteteként jelenik meg ez a regény, amelyből a hetvenes években film is készült. A mű a totalitárius rendszerek létrejöttének pszichikai előfeltételeit és összetevőit tárja fel.

Alkyoni Papadaki

A Hold színe

1680 Ft

A mű fájdalmasan szép történet a szegénységről és a szeretetről. Az ismert görög író alkotása elnyerte a görög irodalmi akadémia nagydíját.

Barátok Gyurkovicsról Gyurkovicsnak

2000 Ft

Emlékkönyv Gyurkovics Tibor 70. születésnapjára, a kötet barátainak és tisztelőinek írásait tartalmazza.

James Herriot

Az állatorvos is ember

2490 Ft

A „világ leghíresebb állatorvosának” könyvei korábban már sikert arattak Magyarországon is. A szerző szórakoztatóan ír az állatok életének megmentéséről, emellett bemutatja Yorkshire szépségeit és lakóit.

A Könyvfakasztó Kiadó gondozásában

Segesváry Victor

A nyugati civilizáció ezredvégi válsága

2800 Ft

A Miskolcon született, svájci állampolgárságú politológus, teológus nemzetközi diplomáciai területen tevékenykedik, tanulmányai nemzetközi és hazai folyóiratokban jelentek meg. E kötetében politológiai tanulmányait gyűjtötte össze.

Molnár Tamás

Liberális hegemonia

1700 Ft

Molnár Tamás állam, egyház és civil társadalom történelmi-társadalmi összefüggésrendszerét vizsgálva elemzi a fogyasztói társadalom viszonyait, s erre alapozva jut el a liberalizmus filozófiai kritikájáig.

Hóman Bálint

Ősemberek-ősmagyarok

1980 Ft

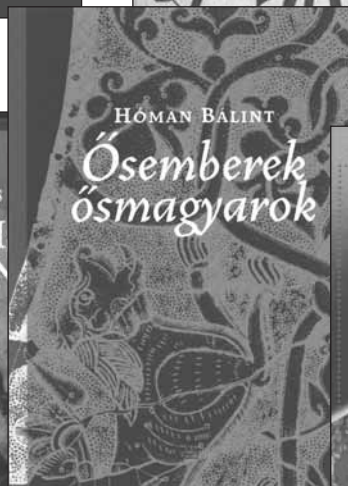
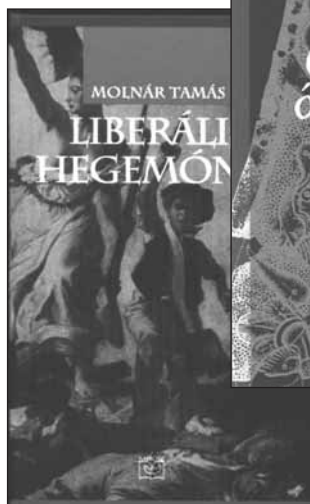
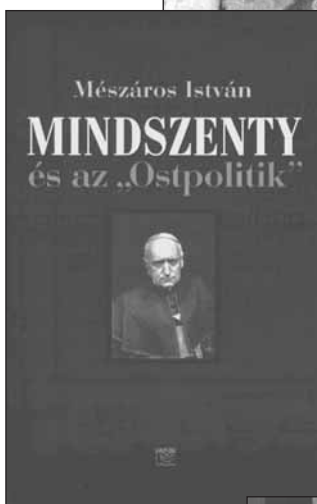
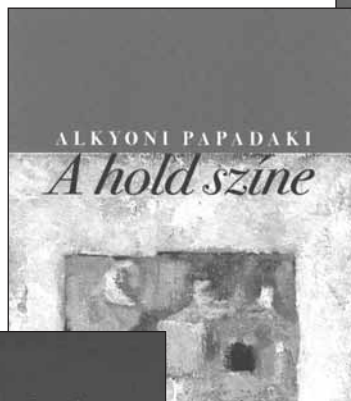
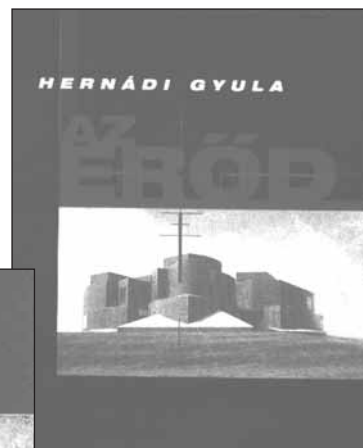
A neves történész történeti-antropológiai szempontból vizsgálja a magyarság eredetét – a kötet első hazai kiadása igazi szenzáció.

Mészáros István

Mindszenty és az „Ostpolitik”

Adalékok az Ostpolitik történetéhez 1957–1971

A mű a magyar és egyetemes egyháztörténet, a párttörténet, a XX. századi diktatúrák kutatóin kívül a közelmúlt kényes tabu-ügyeinek tényfeltáró irodalma iránt érdeklődő olvasók számára fontos kiadvány.

Kairosz Kiadó 1134 Budapest, Apály utca 2/B. Telefon/fax: 359-9825

Libri sikerlista

2001. november 30.–december 13.

A Libri üzlethálózatban regisztrált vásárlások számítógépes összesítése alapján

SZÉPIRODALOM	ISMERETTERJESZTŐ	GYERMEK, IFJÚSÁGI
1. Fielding, Helen: Bridget Jones naplója Európa Könyvkiadó	1. Vujity Tvrtko: Újabb pokoli történetek Alexandra Kiadó	1. Rowling, J. K.: Harry Potter és a Bölcsek Köve Animus Kiadó
2. Fielding, Helen: <i>Mindjárt megőrülök!</i> Európa Könyvkiadó	2. Müller Péter: <i>Jóskönyv</i> Magyar Könyvklub	2. Rowling, J. K.: <i>Harry Potter és a Titkok Kamrája</i> Animus Kiadó
3. Farkasházy Tivadar: <i>Hét és fél</i> Glória Kiadó	3. Havas Henrik: <i>A bűnről és a bűnbölcsekről</i> Alexandra Kiadó	3. Rowling, J. K.: <i>Harry Potter és az azkabani fogoly</i> Animus Kiadó
4. Leslie L. Lawrence: <i>A vadász I-II.</i> Gesta Könyvkiadó	4. Frei Tamás: <i>Egy riporter dossziéja</i> Park Könyvkiadó	4. Sachar, Louis: <i>Laura titkos társasága</i> Animus Kiadó
5. Kepes András: <i>Könyvjelző</i> Park Könyvkiadó	5. Lajos Mari- Hemző Károly: <i>99 házi sütemény</i> Aquila Könyvkiadó	5. Rowling, J.K.: <i>Harry Potter és a Tűz Serlege</i> Animus Kiadó
6. Márai Sándor: <i>Mágia</i> Helikon Kiadó	6. Ambrose, Stephen E.: <i>Az elit alakulat</i> Gabo Könyvkiadó	6. <i>Harry Potter varázsnapló</i> Animus Kiadó
7. Harris, Joanne: <i>Csokoládé</i> Ulpius-Ház Könyvkiadó	7. Bendavid-Val, Leah: <i>National Geographic – A világ képeiben</i> Officina '96 Kiadó	7. Sachar, Louis: <i>Bradley, az osztály réme</i> Animus Kiadó
8. Vámos Miklós: <i>Apák könyve</i> Ab Ovo Kiadó	8. Lajos Mari- Hemző Károly: <i>66 karácsonyi édesség</i> Aquila Könyvkiadó	8. Rowling, J.K.: <i>Legendás állatok és megfigyelésük</i> Animus Kiadó
9. Márai Sándor: <i>A gyertyák csonkig égnek</i> Helikon Kiadó	9. Vujity Tvrtko- Nógrádi Gergely: <i>Tizenkét pokoli történet</i> Megafilm	9. Weiss, Ellen: <i>Sbrek</i> Ulpius-Ház Könyvkiadó
10. Sasson, Jean: <i>A fátyol mögött</i> Gabo Könyvkiadó	10. Horváth Ilona: <i>Szakácskönyv</i> Vince Kiadó	10. Boldizsár Ildikó- Elek Livia: <i>Esti mesék a szeretetről</i> Novella Könyvkiadó

A FÓKUSZ KÖNYVÁRUHÁZ SIKERLISTÁJA

2001. DECEMBER 10.

Szépirodalom:

- Rowling, J. K.:
Harry Potter és a Bölcsek Köve Animus Kiadó
- Fielding, Helen:
Bridget Jones naplója Európa Könyvkiadó
- Tokien, J. R. R.: A Gyűrűk Ura I-III. Európa Könyvkiadó
- Lawrence, Leslie L.: A vadász I-II. Gesta Kiadó
- Kepes András: Könyvjelző Park Kiadó
- Vámos Miklós: Apák könyve AB-Ovo Kiadó
- Rowling, J. K.:
Harry Potter és a Titkok Kamrája Animus Kiadó
- Márai Sándor: Eszter hagyatéka Helikon Könyvkiadó
- Rowling, J. K.:
Harry Potter és az azkabani fogoly Animus Kiadó
- 102 Kiskutya (Walt Disney) Egmont Kiadó

Ismeretterjesztő:

- Frei Tamás: Egy riporter dossziéja Park Kiadó
- Darvas Iván: Lábjegyzetek Európa Könyvkiadó
- Kostolany, Andre:
Egy spekuláns bölcsessége Gulliver Kft.
- Kostolany, Andre: Tőzsdepszichológia Gulliver Kft.
- Kávéházi előadások Gulliver Kft.
- Gróf Edelsheim Gyulai Ilona:
Becsület és kötelesség II. Európa Könyvkiadó
- Szigeti Jenő: Palackposta Márai Sándortól Bíbor Kiadó
- Feynman, Richard P.: „Tréfál, Feynman úr?” Park Kiadó
- Tvrtko, Vujity: Újabb pokoli történetek Alexandra Kiadó
- Farkasházy Tivadar: Hét és fél Glória Kiadó

PARNASSZUS ANTIKVÁRIUM

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 50. Tel./fax: 311-6049

vásárol régi könyveket, könyvtárakat, műfaji, tartalmi,
időbeli kötöttségtől mentesen, ám válogatva.

„Mindenfélét, de nem mindent”

Előzetes telefonos egyeztetés alapján
díjtalan kiszállítás, szállítás.

Minden könyv egy helyen! TANKÖNYVCENTRUM a Kódex Könyvruházban

Budapest V., Honvéd u. 5. (A Parlamenttől egy percre.)

Telefon: 331-0126, 331-0127

Az általános és középiskolai tankönyvek közel teljes
választékával várjuk kedves vásárlóinkat.

Minden könyvet egy helyről!

„Aki egy csecsemőt közelről lát, az előbb-utóbb többnek fogja látni egy sírdogáló zöldségféléknél, és rendszerint az a véleménye alakul ki róla, hogy igenis gondolkodik.”

A. Gopnik – A. N. Meltzoff – P. K. Kuhl Bölcsek a bölcsőben

1750 Ft

TYPOTEX

1024 Budapest, Retek u. 33-35.
Tel./fax: 316-3759; www.typotex.hu

A hagyományos üzletmenet végnapjai

Rick Levine, Christopher Locke, Doc Searls, David Weinberger:

Cluetrain

2200 Ft

Könyv az Internet szép új világáról

TYPOTEX

1024 Budapest, Retek u. 33-35.
Tel./fax: 316-3759; www.typotex.hu

Mezőgazdasági könyvkiadás – Mezőgazdasági Könyvhónap A Könyvhét tematikus összeállítása 2002. február 7.

A nagy hagyományokra visszatekintő könyvszakmai rendezvénysorozat, a Mezőgazdasági Könyvhónap idén február 4-én kezdődik. A Könyvhét, már második alkalommal, tematikus összeállítással kapcsolódik a jeles eseményhez.

Tematikus összeállításunkban beszámolunk az idei Mezőgazdasági Könyvhónap programjairól, könyvújdonságairól, megszólaltatjuk a könyvek íróit és használóit, megkérdezzük kiadókat és kereskedőket.

Könyvhét tematikus összeállítás: mezőgazdasági könyvekről beszélünk.

Tematikus számunk kiváló alkalmat jelent a területen működő kiadók számára, hogy megismertessék szerzőiket, újdonságaikat, elképzeléseiket, aktuális eseményeiket, kiadási stratégiájukat a szélesebb körű szakmai nyilvánossággal.

Csatlakozzon a Lira és Lant Rt. franchise hálózatához!

Ha Ön már működő könyvesboltot üzemeltet és
– problémája van az árubeszerezéssel,
– gondja van a készlet-finanszírozással, és ezért nem elég széles a választéka,
– igényelné egy nagy tapasztalatokkal rendelkező könyvkereskedelmi vállalat könyvszakmai és marketing támogatását,
– hasznosítani tudná egy sok boltot üzemeltető könyvesboltlánc szolgáltatásait;

ha Ön most kíván új vállalkozásként könyvesboltot nyitni
– és ehhez szívesen élvezné az egyik legnagyobb magyar könyvesbolthálózat támogatását;

és tulajdonosa vagy bérlője egy, az ország bármely részén lévő, központi helyen elhelyezkedő 60–120 négyzetméteres üzlet-helyiségnek,

akkor csatlakozzon franchise hálózatunkhoz és élvezze a következő előnyöket!

- folyamatos, igényes könyvellátás,
- bizományos konstrukció számítógépes áruforgalmi rendszeren keresztül,
- rendkívül széles könyvválaszték,
- folyamatos értesítés a megjelenő újdonságokról,
- forgalom függvényében emelkedő árrés,
- árrés-prémium a Lira és Lant csoport kiadóinál megjelent könyvekre,
- teljes jogú részvétel a Lira és Lant központi marketingjében,
- egy tőkeerős, jó hírű vállalat arculata,
- könyvszakmai, kereskedelemtechnikai, számítástechnikai betanítás, folyamatos tanácsadás,
- boltátalakítás, berendezés a modern könyvkereskedelmi követelményeknek megfelelően.

Referenciáink a saját és a már működő franchise boltjaink:

Fókusz Könyvárúházak

1072 Budapest, Rákóczi út 14.
4026 Debrecen, Hunyadi u. 8–10.
3530 Miskolc, Széchenyi u. 7.

7621 Pécs, Jókai u. 25.
6720 Szeged, Tisza L. krt. 34.
Fókusz Online Könyvárúház –
www.fokuszonline.hu

Szakkönyvárúházak

Infotéka Könyvesbolt –
1088 Budapest, Rákóczi út 27/b.
Iskolacentrum –
1051 Budapest, Október 6. u. 9.
Mediprint Orvosi Könyvesbolt –
1053 Budapest, Múzeum krt. 17.
Műszaki Könyvárúház –
1061 Budapest, Liszt Ferenc tér 9.
Technika Könyvesbolt –
1114 Budapest, Bartók B. út 15.

Minden, ami zene

Kodály Zoltán Zeneműbolt,
Antikvárium és Hangszerszobor –
1053 Budapest, Múzeum krt. 21.
Rózsavölgyi és Társa Zeneműbolt –
1052 Budapest, Szervita tér 5.

Könyvesboltok

1085 Budapest, József krt. 63.
3300 Eger, Bajcsy-Zs. u. 2.
9021 Győr, Arany J. u. 3.
6800 Hódmezővásárhely, Szegfű u. 8.
6000 Kecskemét, Arany J. u. 10.
7300 Komló, Városház tér 7.
3530 Miskolc, Bajcsy-Zs. u. 2-4.
(Szinvapark)
5900 Orosháza, Győry Vilmos tér 1.
5540 Szarvas, Kossuth u. 21/2
7100 Szekszárd, Garay tér 14.
2000 Szentendre, Fő tér 5.
6600 Szentés, Kossuth u. 11.
9700 Szombathely, Király u. 11.
9700 Szombathely, Foghíj 3.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ:

Lira és Lant Rt.
1052 Budapest,
Szervita tér 5.
Telefon: 235-5020
Fax: 318-4107
Internet: www.lira.hu
E-mail: lira@lira.hu

www.fokuszonline.hu

Hirdetésfelvétel: Könyví Judit
Telefon 209-1875, telefon/fax: 466-0703
Lapzárta: január 24.

KÖNYVHÉT

Az erőszak keletkezése,
„ára”, megelőzése, jövője:
áldozattá válás, a terroriz-
mus okai...

Tudományos, közérthető
„magyarázatot” kaphat az
alábbi szakavatott szerzők:

Barkóci Antal–

Sárkány István:

Erőszak a bűnözésben

és

Korinek László:

*Irányzatok a kriminológiai
gondolkodás fejlődésében*
című műveiből.

Kizárólag a kiadótól:

BM Kiadó

1903 Bp., Pf.: 314

Tel.: 318-0508

Fax: 266-1740

Sikerkönyv

Történetek sikeres emberekről

Mi a siker? Mitől sikeres egy vállalkozás? A szerzők sikeres győri és Győr környéki vállalkozókat kerestek fel, interjúkat készítettek velük, és a szerzett tapasztalatokat összegzik ebben a könyvben. Néhányan a könyvben szereplő vállalkozások közül: Leier-Márton Csoport, Somogyi Elektronik Kft., Integrál-Hexa Rt., Kardirex Egészségügyi központ, Murányi Kereskedőház, Kodor & Sragner Kft.

13x21 cm, 164 oldal, 2001 Ft

Megrendelhető:

PMS 2000 Kft.

9021 Győr, Aradi vt. u. 13.

Tel./Fax: 96 519 745

e-mail: petocz@enternet.hu

Beolvasások

■ Legalább két közös erkölcsfedést és intelmet tartalmaz három kiadónk három frissen megjelent lektűrregénye napjaink Amerikájáról. A kilencvenes évek végén keletkeztek. Az egyikben, *Baldacci*ében (cím: *Egyszerű igazság*) már említik a WTC elleni első merényletet, mint elrettentő példát a titkosszolgálatok késlekedésére. A csaknem kivédhetetlen fenyegetettség, sőt a közelgő katasztrófa azonban mindhárom művet nyomasztóan beárnyékolja.

A bajok morális gyökere az általános bizalomhiány, meg az a sok kínos takargatnivaló, mely még a főbenjáró vészhelyzetekben sem engedi az intézkedésre hivatott (katonai, állami, bírósági) nagyfőnököknek, hogy teljes nyíltsággal szálljanak szembe a bűnözőkkel. Azok persze valamennyien terroristák, vagy minimum önmagukat minden emberi közösségből kivonó renitensek (úgyhogy immár a saját vérvalós életükből „ismerősen üdvözölhetjük” könyvbeli jelentkezésüket).

Ellenállni nekik természetesen azon férfiak tudnak és mernek, akik maguk sem igazodnak az előírásokhoz, a (bürokratikus rendőri, titkosszolgálati, központi szakértési) normákhoz. Ehelyett úgy harcolnak a modern fegyverekkel szuperfölszerelt gonoszak ellen, mint (jaj, a könyökünk!) az ősmintát képező cowboy-lelkületűek, a másokból kivészőben lévő tisztesség és részre-nem-hajlás bajnokai. Az sem véletlen, hogy a megalkuvásra képtelen csakazértis-bátrak nemigen helyezik bizalmukat közéleti férfiakba. Az utóbbiakról menetrendszerűen kiviláglik, hogy befolyásolhatók, korruptak s aljasul ellenérdekeltek a bűnfészkek földérésében. A nők viszont, ha csak nem szabados erkölcsű bajkeverők, mint *Joseph Kanon* Los Alamosában, nemcsak jókölsejűek. Komolyan veszik hivatásukat s odaadóak a

nagybetűs Ügyek iránt, valamint kreatívan értelmesek.

Elsőrenden *Steve Martini: Kritikus helyzetében* van szerencsénk találkozni egy ilyen kiváló habitusú ügyvédnövel. Meghazudtolván eleinte feltűnő naivitását, hamar bizonyítja, hogy az automata fegyverkezelés kényes dolgában is helyén van a szíve. Még akkor is lehet rá számítani, ha a ravasz elhúzását pergőtűzben kell megtanulnia. Tehetséges és fantáziadús kitalálója egyébként kegyetlen hozzá, mert végül is meghalni hagyja a lány férfi-eszményképét. A vonzó főszereplő sugárbetegségben pusztul el, miután szétszerel egy atombombát. Ez utóbbi éppen Washington fenyegeti végpusztulással. Mellesleg a Nagaszakira egykor ledobott bomba köpenymásolatába van belecsempészve a múzeumban...

Ugyanennek a halálos találmánynak utolsó (ötvenvalahány évvel korábbi) gyártási fázisáról szól a *Los Alamos*. Izgalmas, katona-filozófiai problémákkal súlyosbított cselekményét az író meglehetősen bőbeszédűséggel, néhol ironikusan bonyolítja. A kritika és a gúny közvetlen célpontja itt a biztonsági szolgálatok tanácsstalansága és tehetlensége egy félig-meddig hozzájuk tartozó ember meggyilkolása ügyében. A szépen készülgető atomcsapást ez a haláleset, meg a többi, nem akadályozza. Inkább az kezd kiderülni, amiről aztán évtizedekig *komoly* írók írtak, hogy vajon erkölcsös-e bevetni elrettentés céljából a világrengető töltetet akkor, amikor már lényegében legyőztük az ellenséget. Ebben a (vulgárbölcséletileg fejtegetett) létkérdésben az egyik szereplő úgy dönt, hogy a felfedezés monopóliumát el kell árulni, nehogy az egyedüli birtokosok visszaélhessenek helyzetükkel.

Az elég kacskaringós történethez e stratégiai megfontolások lazán tartoznak hozzá.

Egyelőre még a könyvben sokat szereplő Oppenheimert sem foglalkoztatják túlzottan. A valószínűtlenül romantikus szerelmi szál szorosabban kötődik a tulajdonképpeni nyomozáshoz. Egyúttal összekuszálja a szabályos következtetések logikáját. A zúrós kalandozások után a zárófejezet fanyarul rezignált. Benne a tudományos feladat teljesítésével elégedett Oppenheimert a kételkedő felderítőtiszt a várható rémes következményekre figyelmezteti.

Nem kevésbé szövevényes, s néha túlírt a nagynevű Baldacci új műve, amely szintén beolvasós tendenciájú. (Színvonalban alatta marad a pályakezdő *Államérdeknek*, amely magyarul 1997-től volt olvasható.) Témája egy majdnem elkövetett justizmord. Negyed évszázados háttere: alattomos drogkísérlet mit sem sejtő, fekete bőrű, Vietnamban harcoló frontkatonákkal. Az eseményeket az egyik végtelen áldozat bírósági kérelme indítja el.

Kezdeményezése alkalmas arra, hogy lerántsa a leplet az Államok Legfelső Bíróságán folyó összefonódásokról, presztízs-acсарgásokról, s egyéb setét dolgokról. Az ottani alkudozások és kizszorítósdik érezhetően bősztítik Baldaccit. Ha konkrét bemutatásukra kerül sor, habozás nélkül megszakítja krimije vezérfonalát, hogy bosszankodva elmerüljön a manipulációk bosszús részletezésében. Kárpótlásul ő is valószínűtlen kalandokkal és átlátszóan előkészített drámai fordulatokkal traktálja az ilyesmire fogékonyakat. Nem mond le a pusztán véletlen vagy a sima mázli bevetéséről sem. Az üldözésszerű jelenetek preferálásával nem nagyon eredetien próbálja meglovagolni az izgalomkeltés ügyetlenebb változatát.

Hatásvadászatára jellemző, hogy temetői helyszínen fejezi be vaskos munkáját. Nehézségen kimódolja, hogy beavasson bennünket azoknak a hőseinek amerikaián közhelyes gondolataiba, akik mondhatni egy-két szál magukban képvi-

selik és vallják – sajnos szájbarágólag – a becsületes demokrácia hagyományos alapértékeit.

Iszlai Zoltán

Steve Martini: Kritikus helyzet General Press, 339 l., 1200 Ft
Joseph Kanon: Los Alamos K. u. K. Kiadó, 462 l. 1400 Ft
David Baldacci: Egyszerű igazság Európa Könyvkiadó, 532 l., 1600 Ft.

Magyar irodalom

Ember Mária:
2000-ben fogunk még élni?
Múlt és Jövő Kiadó
185 oldal, 1200 Ft

Nem regény, nem lírai szociográfia (mint a borító állítja), nem memoár és nem napló, nem esszé és nem tanulmány ez a szabálytalan könyv, Ember Mária legújabb műve, hanem egyszerre valamennyi. Szeszélyesnek tűnő, ám valójában nagyon is törvényszerű asszociációs sorban követik egymást és válnak végül is egynemű, összeillő, egymást erősítő elemekké a könyv különböző műfajú részei. Ember Mária, az író, 2000-ben egy este taláломra nézni kezdi a 3 SAT csatornán Franz Werfel színművének tévéadaptációját, amely az Egyiptomból a Kánaán felé tartó zsidók sorsáról szól, s a jelenben látott művészeti élmény egyszer csak emlékek megállíthatatlan sorát hívja elő a múltból, a gyermekorból. Csakhogy ez a bizonyos gyerekkor keserves időhöz kötődik, a negyvenes évek elejének Magyarországhoz, amikor a magyarok egy részét visszaminősítették zsidókká, s előbb „csak” jogaiktól, aztán javaiktól, később életüktől is megpróbálták megfosztani őket – a vidékieket 1944 nyarán már bevagonírozva szállították a lágerek felé. Ez elbeszélő – akit a történelmi tudás folyamatosan önmaga ellenőrzésére késztet – mégsem idézhet fel mást, mint azoknak a

heteknek-hónapoknak számára, kisgyerek számára sok meg-hitt, kedves, szép, barátságos pillanatot is görgető hangulatát. „Félmom melegeben megint a Cifra kertben jártam” – ez a prousti hangvételű mondat megrendítő pillanatot vezet be, s éppen mire elér-kezenyülnék, a később felkuta-tott dokumentumok, a felnött ésszel szerzett tapasztalatok kellőképpen ellenpontosítják a képek líraiságát. Felkavaró jele-netek, a gyerek tudatában megőrződött félmomdatok, ak-koriban nem értett, később tisztázódott emberi viszonyla-tok, különös figurák és persze, apró öröme a megpróbáltatá-sok sorozatában – íme, az asszociációs lánc, melyet meg-megszakít a furcsa jelen. Példá-ul az, hogy a hajdani gróf Sza-páry utcát, amit évtizedekig Gorkij utcának hívtak, ma megint gróf Szapáry utcának hívják... Mindez együtt nem-csak hiteles és érzékletes le-nyomata a túnt időnek, nem-csak – az írói önvallomás sze-rint – „álomtöredékek, szöveg-fosztlányok, dallamcafatok” so-ra, de olyan műalkotás is, amely a legmélyebb húrokat képes megpendíteni az olvasó-ban. Ne feledjük, hogy ezeket a képeket a Hajtúkanyar írója veti papírra, érzelmileg talán még egykori, méltán híressé vált alkotásánál is gazdagab-ban, mert több szólamban. „Az ember utólag megpróbálja birtokba venni az életét” – íme, a könyv egyik árulkodó mondata arról, hogy végül is mi értelme mindannak, ami felidéződik. De ennél több is történik: Ember Mária segít nekünk, hogy merjük birtokba venni a saját múltunkat. És at-tól is megóv, nehogy a tévé-film szereplőihöz hasonlóan, a félúton sóhajtozni kezdjünk: „De szép is volt Egyiptom-ban!”

Nyerges András

Könyvjelző

Kepes András válogatása a magyar novellairodalomból

Park Könyvkiadó
333 oldal

Az „Olvasás Évé”-nek volta-képpen az lenne a küldetése,

hogy felmutassa az igazi iro-dalom kincseit, a Gutenberg-galaxis semmivel sem helye-teseíthető örök értékeit. Mára a vizuális technika vette át a fő-szerepet. Rohanó világunkban gombnyomásra értesülhetünk valamely távoli világ történe-seiről, az internet az informá-ció gazdag tárházát ajánlja. A kikapcsolódást, a szórakozást főleg a vizuális technika szol-gálja, ahol „az érzelmeket slá-gerek, szappanoperák, a való-ságot akciófilmek, áldoku-mentumok helyettesítik. Fél-vakon tapogatózunk egymás-nak ellentmondó, széttörede-zett értékrendek között, da-rabjaira hullott körülöttünk a világ, bizonytalanok vagyunk, mi értékes, mi nem” – írja Ke-pes András előszavában, aki válogatást ad közre a magyar novellairodalom remeikeiből. Széles a paletta Mikszáth Kál-mántól Örkény Istvánig. Szem-lyes indíttatásból kerültek a kötetbe Móricz, Molnár, Bródy, Hunyady, Krúdy, Kaffka Margit, Kosztolányi, Déry írásai.

Kepes így fogalmaz: „Arra gondoltam, hogy... a szépiro-dalom lehet az a szervezőerő, amitől a hangulatok, szenvedé-lyek, értékek, hitek széttörede-zett üvegcserepei egyszer csak ismét összeállnak moza-ikképpé.”

Jó lenne remélni, hogy Ke-pes András neve kellő vonz-erőt jelent, s az ilyen könyvjel-ző az olvasás felé tereli ismét az érdeklődők figyelmét.

(Tausz)

Külföldi irodalom

Andrea Camilleri: Az uzsonnatolvaj

Bastei Budapest, 1878 Ft

Montalbano újra akcióban! Andrea Camilleri legendás felügyelője az agyagkutya rej-télyének megoldása után egy kettős gyilkosság szálaít igyekszik kibogozni a szicília-i Vigatában, ahol a rossz idő, a kellemetlen vacsora-meghívások és az ügyefo-gyott munkatársak nehezítik felügyelőnk nyomra jutását.

Az áldozatoknak első pillan-tásra semmi közülük egymás-hoz: egy tunéziai matróz és egy szicíliai könyvelő, két tel-jesen hétköznapi hullá. A történet tehát két párhuza-mos szálon fut a megoldás fe-lé, amely első pillantásra nem sok jóval kecsegtet. A nyomozást több misztikus esemény is determinálja: idő-ről időre feltűnik egy szürke BMW, amelyről csakhamar kiderül, hogy az olasz titkos-szolgálat egyik emberének tulajdona. Aztán ott van egy másik tunéziai, egy kisfiú, Francois, aki a helyi iskola ta-nulóinak uzsonnáját lopkodja. Mindez éppen elég ahhoz, hogy hősrünk kellemetlenül érezze magát bőrében, és ezen érzésének lépten-nyo-mon – nem a legfinomabb stílusban – hangot adjon. Mintha minden összeeskü-dött volna Montalbano fel-ügyelő ellen azért, nehogy be tudja fejezni a nyomozást!

Camilleri Szicília eldugott vidékein kalauzolja olvasóját. Az ingyenc Montalbano segít-ségével gasztronómiai kör-utazást teszünk, melynek so-rán élénk tárul az igazi, hami-sítatlan dél-olasz hangulat. A pergő párbeszédek, a mesteri, néhány vonással megrajzolt temperamentumos jellemek, az izgalmas, talán kicsit bo-nyolult meseszövéssé mind-mind hozzásegíti az olvasót ennek az Isten háta mögötti világnak a megismeréséhez.

Pompor Zoltán

P. G. Wodehouse:

Bravó, Jeeves!

Ciceró Kiadó, 240 old., 1490 Ft

Pelham Grenville Wodehou-se nevének hallatán vidám könyvek szórakoztató törté-netei jutnak az eszünkbe, a *Forduljon Psmith*hez már a hetvenes, *Az életművész* a nyolcvanas években meghó-dította a magyar olvasókat, és mostanában a Reginald Jeeves-ről szóló regényekkel dobja föl magát a humorra áhító polgár. A szerző Ka-rinthy és Rejtő-P. Howard, Leacock és Ilf-Petrov, Kishon és G. Mikes rokona, nem fu-karkodik dicsérni őt Szerb

Antal sem: „A nyelvi humor legcsodálatosabb virtuóza. Vannak írásai, amelyeknek minden egyes mondata egy nyelvi találat”. A Punch és más élclapok világhírű és népszerű munkatársa vissza-térő hőse, Jeeves, Bertram Wilberforce Wooster inasa, hűvösen tartózkodó, páratlan-ul művelt, zseniális pofa. Természetesen a kisujjában van az egész Shakespeare (drámák és szonettek), Burns és Horatius, pedig nem ő, hanem a pechfőgel gazdjára végzett az Oxfordon, ámbár ez cseppet sem látszik meg rajta. A rendkívül udvarias, gazdjára szerencsétlenkedését rezzentelen arccal figyelő Jeeves az inasok gyöngye, aki mindig a legjobb pillanatban bukkan föl, a megfelelő hely-en, ha kell, életet ment, az-tán vagy mond egy odaillő klasszikus idézetet, vagy la-konikusan megköszöni az el-ismerést. Továbbá mértéktar-tóan, de pontosan megad urának mindig minden szük-séges információt. Elvégre az a küldetése, hogy segítsen Woosternek, aki e regény lapjain is sorozatosan komisz helyzetekbe sodródik. Most amiatt kerül kalamajká-ba, mert Market Snodsburyben időközi választásokat tartanak, és ott neki kell(ene) korteskednie a barátja, Ha-rold Winship mellett. Jeeves áldásos közreműködésének hála, Bertie Wilberforce Wooster sok mindent meg-úszik. Ki is tör belőle a hála-éret: „Bravó, Jeeves! Na-gyon lekötelezett! – Szóra sem érdemes, uram.” A köte-tet Molnár Zoltán fordításá-ban, Zsoldos Vera rajzaival élvezhetjük.

(Csokonai)

Galgóczy Árpád:

Ég áldjon, kedvesem

Válogatás a XVIII–XIX.

századi orosz költészetből
Eötvös József Könyvkiadó
2001.

Tizenhárom évet töltött Oroszországban, ebből hetet a Gulágban és ott ismerte meg az orosz költészet nagy-jait, elsőként is Lermonto-

vot. Rabtársai között orosz értelmiségiek, nemesek, festők, költők, államférfiak le- származottai is voltak. – Tö- lük tanultam meg, hogy az orosz nyelv nem Lenin nyel- ve, hanem Lomonoszové, Rjepiné, Siskiné és Verescsá- giné, olyan emberfőké, akik felbecsülhetetlen kincseikkel gazdagították a világ szellemi életét. És orosz barátaim ol- tották belém a vonzalmat az orosz költészet iránt. Megis- merkedtem Lermontov, majd Puskin műveivel, akkor még nem is sejtve, hogy éle- tem egyik legnagyobb aján- dékát kaptam – a rabtartóim- tól – vallja a Gulágon eltöl- tött évekről, melyeket készü- lő könyvében megörökít. Évekkel ezelőtt a *Furcsa szere- lem* (1997, Tevan) című anto- lógiában közreadta a XVIII –XX. századi orosz költők verseiből válogatott antoló- giáját. A könyv egy éven be- lül elfogyott, újranyomására hosszas huzavona után sem került elegendő pénz. Idő- közben jelentős elbeszélő költeményeket ismerhettünk meg az ő tolmácsolásában: újrarendítette Puskin Anye- ginjét, néhány évvel később Rézlovasát, magyarrá ültette Lermontov A Démonát. Te- vékenysége osztatlan sikert aratott: megkapta az Orosz Barátság-érdemrendet (kül- földieknek adható legmaga- sabb orosz állami kitünté- tés), majd a költőóriás két- századik évfordulóján a Pus- kin-díjat, itthon pedig a Jó- zsef Attila-díjat. Az egykori lágerlakóból az orosz klasszi- kusok egyik legnevesebb for- dítója lett.

Az *Ég áldjon, kedvesem* az Eötvös Kiadó gondozásában megjelenő életműsorozat első darabja, a XVIII. század közepétől a XIX. század közepéig, a tavaszra várható másodikban a XIX. század közepétől a XX. század első feléig tekinti át az orosz köl- tészet termését. Puskin és Lermontov azért nem kapott helyet a kötetben, mertők két önálló könyvben szere- pelnek majd. A gondosan szerkesztett antológia gazda- gabb és bővebb áttekintést nyújt a korszakról, mint a

Furcsa szerelem tette. 35 köl- tő mintegy 160 versét foglal- ja magában, jól reprezentálja a XVIII. század hihetetlenül sokszínű és színes költésze- tét, illetve a XIX. század fi- nom hangú lírikusait. Köz- tük van Szumarkov, az első hivatásos orosz író, Gyerzsa- vin, a XVIII. század ébredé- ző irodalmának legnagyobb- ja, Karamzin, az orosz szen- timentalizmus nagyhatású művének, a Szegény Liáznak a szerzője, Krilov, akit állat- meséi révén az „orosz La Fontaine”-ként tartanak szá- mon. A romantikus nemze- dékből kiemelt helyen szere- pel Zsukovszkij, az oroszok Novalisa, a halálvágy és a melankólia költője, Batusy- kov, aki a latin költőkért raj- jongott, a szójátékairól híres Vjazemszkij, Puskin egyik legközelebbi barátja. A de- kabrista mozgalomból jelen van a hazafias verseiről is- mert Rilejev, a metafizikus Küchelbäcker, a Puskin által az „orosz líra Hamletjeként” meghatározott Baratsinszkij. A legtöbb verssel a XIX. szá- zadi orosz líra egyik óriása, Tyutsev szerepel, akinek ro- mantikus felfogású panteisz- tikus bölcséleti líráját a szim- bolisták fedezték fel és érté- kelték leginkább. Az orosz költőnők közül Pavlova és Rosztopcsina grófné, a köl- tők közül a címben szereplő költemény szerzője, Kolcov, az orosz aranykor világát megidéző Alekszej Tolsztoj gróf, a Csajkovszkij által „költő-muzikusnak” tartott Fet adják mások mellett az antológia XIX. századi anya- gának a magját. Mint Szilá- gyi Ákos írja a kötet elősza- vában: „műfordítások, nem valamely eredeti költői élet- mű csatolt részei és nem is pusztán szakmailag korrekt másolatok az eredetiről, ha- nem par excellence eredeti költői alkotások, a műfordító legsajátabb művei.” A négy- kötetes életműsorozatban összességében körülbelül hetven költő félezer verse és elbeszélő költeményének fordítása gazdagítja a magy- arul olvasható orosz alkotók tárházát.

(szénási)

Történelem

Édouard Herriot: Szabadság
Háttér Kiadó. 248 oldal, 1500 Ft

Rónai Mihály András fordí- tásában és bevezetőjével 1946-ban az Anonymus Iro- dalmi és Művészeti Kiadó Rt. a Politikai Remekírók Tára harmadik köteteként adta ki a francia államférfi, író, törté- netíró és irodalomtörté- nész munkáját. Jelen kiad- vány ennek reprint kiadása. Hogy kicsoda Édouard Her- riot, azt a magyar olvasó megtudhatja a Világirodalmi Lexikonból, a címszót R. M. A. írta, aki egyébiránt külön kötetben is ismertette Her- riot életútját, amikor az 1954-ben megkapta a Nem- zetközi Békedíjat. Beveze- tőjében a fordító ugyancsak jellemzi röviden az író, a politikust, és bemutatja a könyvet, amelynek magyarrá ültetéséhez jóval korábban hozzáfogott. Magyarország német megszállása előtt ké- szen volt a mű harmada, a kézirat szerencsére megma- radt, így 1946 szeptembe- rében végül is napvilágot lát- hatott a Szabadság. „Ezt a gyönyörű kis könyvet Her- riot Európa szabad szellemei s hű fiai reménységének mélypontján írta: körülbelül 1938 ősze és 1939 tavasza közt, a müncheni egyez- ménytől a náci prágai és a fasiszták albániai bevonu- lásáig terjedő szorongásos, komor és szégyenletes idő- ben” – írja némi fennkölt ség- gel, nagy-nagy tisztelettel Rónai Mihály András. Tegyük hozzá, e történelmi helyzetben emlékeztek meg a Francia Forradalom 150. évfordulójáról. Herriot mű- ve, amely a „Szabadság tan- könyve”, részben történeti, részben politikai esszé, a szerző kifejezésével „a Fran- cia Forradalom elveinek és műveinek seregszemléje”, olvasmányosan megírt, világ- os okfejtésű, tanulságos írás. Függelékében olvashat- juk az Emberi Jogok Nyilat- kozatát.

(Cs.A.)

Tanatológia

Letakart tükör
Halál, temetkezés, gyász
Helikon Kiadó, 1900 Ft

A halál, az elmúlás, közelebbi vagy távolabbi családtagunk el- vesztése mély fájdalommal jár, amely gyakorta heteken, hóna- pokon keresztül kínzó gyötrel- met okoz az emberi szívben. A halál rítusai (a temetés, a sira- tás, a gyász) sajnálatos módon életünk részei, amelyeket elke- rülni nem lehet. Egykor a halál az emberi élet természetes ré- sze volt, a haldokló legtöbbször családja körében élte meg utolsó óráit, kivéve persze az erőszakos, előre ki nem számít- ható haláleseteket.

Napjainkra a halált övező rí- tusok el-eltűnedeznek, nincese- nek olyan feloldási lehetősé- gek, amelyek segítenének felol- dani a veszteség gyöttrő érzését.

A Helikon Kiadó most megje- lentetett tanulmánykötete a gyász, halál, temetkezés téma- körében az utóbbi időben meg- jelenő írásokból gyűjt össze egy csokorra valót. Olvashatunk itt az egyes kultúrák temetkezési szokásairól, a XXI. század fe- nyegető réméről, a „woodoo” (magányos) halálról, a családi gyász közös, vigasztaló erejé- ről, a hamvasztásos temetkezés múltjáról, hazai jelenéről, prak- tikus szempontokat szem előtt tartva. A tanulmányok közös jellemzője, hogy nyíltan be- szélnek a halálról. A kötet igyekszik végigvezetni az olva- sót azon, hogy mi történik a gyászban, hogyan zajlik a vesz- teség megélése, feldolgozása, milyen negatív hatással járhat az egyénre, illetve a közösségre az, ha a gyászt nem tudja az ember feldolgozni.

Úgy gondolom, Polcz Alaine A halál iskolája című könyve óta nem jelent meg ilyen nagy hatású könyv az elmúlásról és az ehhez a tárgykörhöz kapcsol- lódó témákról. A kötet nagy erénye, hogy mindenki számá- ra közhírhöz stílusban, a gya- korlati szempontokat szem előtt tartva igyekszik az olvasó- val megértetni a halál rítusait és oldani a gyással kapcsolatos félelmeket.

P. Z.

Szünidei hangulatban

■ olvasgatók, azaz igyekszem úgy csinálni, ahogy egykor, gyerekként a téli szünetben, az ajándékba kapott könyveket gusztlagatom, belelapozok, beleszagolok mindegyikbe, mert a könyveknek még a szagát is szeretem, aztán eldöntöm, hogy melyikkel kezdem... Az alábbiakban ismertetett könyvek nekem persze kötelező olvasmányok, hiszen írom kell róluk, ez lévén a munkám, de nem sajnálatom magam, mert a jó könyveket én mindig „szünidei hangulatban” olvasom.

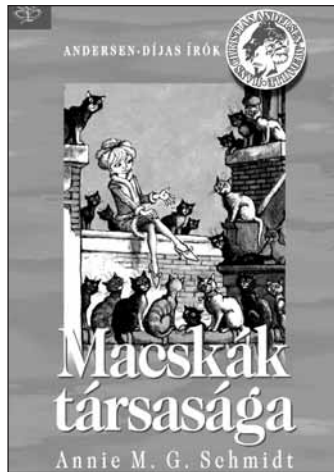
A *Mi micsoda* sorozat Európa jó néhány országában nagy sikert aratott, s Magyarországon is több mint másfél millió fogyott az eddig megjelent kötetekből. Ezeknek a száma a 70-hez közelít. *A csillagok* című kötet például már hetedik kiadásban látott napvilágot, hiszen hol van az a 8–10 év körüli gyerek, akit ne érdekelne a csillagos égbolt: mindaz, amit a tudomány évezredek alatt kiderített a bolygókról, a Napról, az üstökösökről és meteorokról, a Tejútrendszeréről. És ne izgatnának azok a kérdések, amelyekre eddig nem kaptunk biztos, egyértelmű választ, mert ilyen nincs is talán. Hogyan keletkezett a világ? Van-e élet a távoli csillagok bolygóin? Láthatjuk-e valaha is űrbéli testvéreinket? (Jörg Hennig és Frank Kliemt illusztrációival, Sturmman

Ágnes és Németh Mária magyar szövegével.)

E kitűnő és szép kivitelű kötetet ugyanúgy be lehet vinni az iskolába, hiszen ismeretterjesztő műről van szó, mint azt, amelynek a címe: *Utazás a Föld körül*, és amelynek az a különlegessége, hogy térbeli atlasz. Alapja a könnyen olvasható, (fotókkal, rajzokkal) gazdagon illusztrált szöveg. Az ismerkedést magával a Földdel kezdhetjük. Megtaláljuk benne a földrészek természeti és politikai térképét. Egy táblán láthatjuk az országok zászlóját, területi és népességi adatait. Európa, Afrika, Ázsia és Óceánia, valamint Amerika „személyi igazolványán” 6–10 adat szerepel: pl. terület, népesség, legnagyobb városok, folyók, tavak, legmagasabb hegyek. Mozgatható, kihajtható és kiemelkedő képek teszik szórakoztatóvá a tanulást. (A rajzokat Philippe Mignon készítette, a fordítás Törley Katalin munkája.)

A babó, *A Szilmarilok* és a majd másfél ezer oldal terjedelmű *A Gyűrűk Ura*, e három, különleges fantáziavilágban játszódó könyv tette világhírűvé J. R. R. Tolkien, akiről többet is megtudhatnak olvasóink, hiszen megjelent az Oxfordban díszdoktorrá avatott angol tudós életrajza, amelybe következő számunkban betekintést adunk a Tolkien-rajongóknak és általában az író műhelytitkaira kíváncsi, öt „életközlemből” ismerni vágyó érdeklődőknek. Mivel főművének, *A Gyűrűk Urá*-nak a filmváltozata már a hazai mozik műsorán is szerepel, Tolkien és művei iránt mostantól biztosan nőni fog az érdeklődés. A babó (eredetiben: the hobbit) apró teremtmény, nem törpe, de nem is egészen ember. A babók népének tiszteletre méltó tagja Mr. Baggins, aki kicsiny, összkomfortos odujában, távol a világtól, békésen éldegél, mígnem utoléri a kaland, s botcsinálta hadvezérként hadjáratot vezet Smaug sárkány ellen, aki emberemlékezet óta őrzi a babók

ősi kincsét. A mulatságos és izgalmas meseregény, amely a szerző illusztrációival, Szobotka Tibor fordításában jelent meg, minden korosztályhoz szól: gyerekek, ne csodálkozzatok, ha felnőttek kezében is meglátjátok ezt a varázslatos könyvet. (A verseket Tótfalusi István fordította.)

A hazájában máig népszerű Annie M. G. Schmidt (1911–1995), a költőnek is kiváló holland író egyik, gyerekeknek szóló műve végre magyarul is napvilágot látott, mégpedig Damokos Kata kitűnő fordításában. 1988-ban az IBBY (International Board on Books for Young People) Andersen-díjjal tüntette ki a szerzőt gyermekirodalmi munkásságáért. Ez a legrangosabb nemzetközi elismerés, amelyet gyerekkönyvért kap valaki. Talán elég itt az alaphelyzetet felskiccelnem: egy fiatal, félénk újságíróval elégedetlen a főnöke. A főszerkesztő igazán érdekes, apró híreket vár tőle, különben... És ekkor Tibbe váratlanul megismerkedik egy furcsa lánnyal, aki őt is és a tanító urat is macskára emlékezteti. Innen már csak egy macskaugrásnnyira a valóság: Minna kisasszony bizony félig macska, félig ember. Mivel tud beszélni a macskákkal, a város sok-sok cicájától számos dologról előbb értesül, mint az emberek, és ezekkel a friss, sokszor hihetetlen információkkal hálálja meg az újságíró segítőkészségét. Azonban a sztárújságíró cikkei, amelyeket a

Macska Sajtószolgálatnak köszönhet, felkavarják a városka nyárpolgárainak életét... Be tudja-e bizonyítani igazát az újságíró, és hogy dönt Minna: ember akar maradni vagy visszaváltozik macskává?

Darren Shan trilógiájának első kötete, a *Rémségek cirkusza* hamar fölkerült a sikerlistára, mint ahogy az várható is volt. (A fordító: F. Nagy Piroska.) Mivel *A vámpír inasa* és *A vérszipoly* ugyancsak megjelent már, a kérdés csak az, ki milyen ütemben olvassa el Darren Shan regényes történetét. Mert aki belement a játékba és végigigzulta az első kötetet, alighanem gyorsan végez a másodikkal, és habozás nélkül ráveti magát a harmadikra... És várjuk már, várjuk *A vámpírok hegyét* és *A halál próbáit*.

A *Micsoda anya!* a Daily Telegraph szerint Jacqueline Wilson eddigi legjobb könyve. Nem akármilyen kijelentés ez annak a szemében, aki már olvasta *A kofferes kislányt*, a *Kettős játszmat* és a *Komisz lányokat*. Hogy magával ragadó és megkapóan őszinte a történet, az tagadhatatlan. Hogy az író mindazon erényeit felmutatja ebben, amelyek előző, ugyancsak díjnyertes regényeit sikerre vitték, az szerintem is vitathatatlan. Talán csak az lehet kérdés, az olvasó kívül azonosul a regény szereplői közül, illetve mennyire fogadja el a főszereplők, a néha furcsán viselkedő, tetőtől talpig tetováált Marigold, a vele már-már ellenséges nagyobbik lánya, Star és a mellette végsőkéig kitaró kis Dol(phin) viselkedését, érveit, észjárását. (Illusztrálta: Nick Sharratt, fordította: Damokos Kata.)

Darren Shan: *A vámpír inasa*. Móra Könyvkiadó, 232 old., 1490 Ft; Heinz Haber: *A csillagok*. Tessloff és Babilon Kiadó, 48 old.; Francois Michel: *Utazás a Föld körül*. Passage; Annie G. M. Schmidt: *Macskák társasága*. Animus, 168 old., 1290 Ft; J. R. R. Tolkien: *A babó*. Ciceró, 244 old., 2000 Ft; Jacqueline Wilson: *Micsoda anya!* Animus, 240 old., 998 Ft.

(Cs. A.)

webconsult

<http://www.webconsult.hu>

► Arculattervezés, Interaktív honlapok készítése, ◄
► Internetes alkalmazásfejlesztés, Elektronikus kereskedelem ◄
► Szaktanácsadás ◄

Telefon: 432-9435, 432-9436, 261-2160

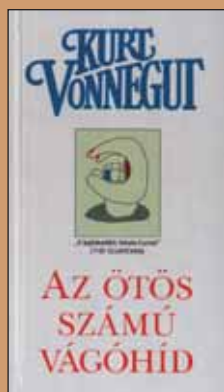
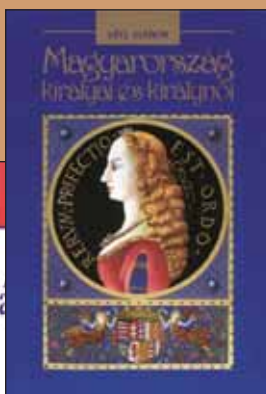
A MÆCENAS Kiadó ajánlata

Bertényi Iván – Gyapay Gábor:
Magyarország rövid története 6. kiadás
664 oldal, 3500 Ft

Vég Gábor:
Magyarország királyai és királynői
5. kiadás
160 oldal, 1990 Ft

Roger Price:
Franciaország története 2. kiadás
380 oldal, 2800 Ft

Kurt Vonnegut:
Az ötös számú vágóhíd 3. kiadás
256 oldal, 1650 Ft

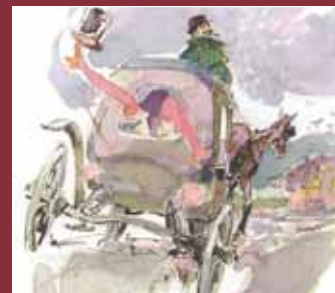
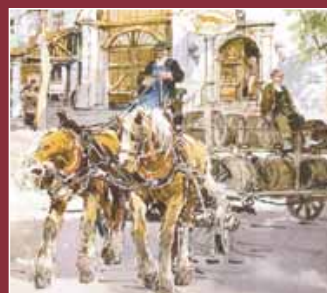
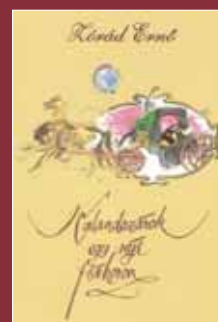

A Fekete Sas Kiadó újdonsága

Zórád Ernő:
Kalandozások egy régi fiákeren

A mintegy száz színes reprodukció válogatást nyújt a kilencvenéves mester rendkívüli életművéből. Az eltűnt Tabán világát idéző képekkel csakúgy, mint híres illusztrációival, képregényei részleteivel.

Albumméret, keménytáblás, 136 oldal,
5500 Ft

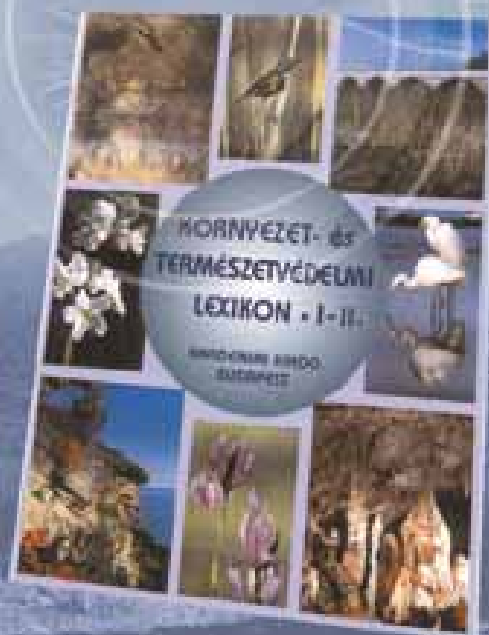

A Fekete Sas Kiadó a Bp. VI. ker. Eötvös u. 10. alatt is nyitott irodát (tel./fax: 322 7263), ahol vásárlóinknak 10% kiadói engedménnyel kínáljuk könyveinket.

MEGJELENÉS ELŐTT!

KÖRNYEZET- ÉS TERMÉSZETVÉDELMI LEXIKON

2. javított és bővített kiadás

Tartalmazza az Európai Unió
környezeti programjainak
és természetvédelemmel kapcsolatos
jogrendszerének kulcsszavait is.

Akadémiai Kiadó, Budapest

Főszerkesztő: LÁNG ISTVÁN

A szerkesztésben mintegy 250 környezet- és természetvédelemmel
foglalkozó szakember vett részt.

A lexikon két kötetben, kb. 1000 oldalon

1500 színes képet és ábrát, 9000 címszót tartalmaz.

Megjelenés: 2002. április

Belti ára: 14 900 Ft

ISBN 963 05 7847 6

Akadémiai Kiadó Vevőszolgálat (1519 Budapest, Pf. 245.)

Tel.: 464-8200, Fax: 464-8201, E-mail: uzenetszolgalat@akkt.hu

www.akkt.hu

MEGRENDELŐLAP

Környezet- és természetvédelmi lexikon

2001. december 31-ig 30% kedvezményt biztosítottunk, így 14 900 Ft helyett 10 430 Ft-ért vásárolhatja meg.

2002. január 1-se után a kedvezmény mértéke 20%-ra változik.

A szállítás és házhoz szállítás költségét az Akadémiai Kiadó állja.

Megrendelem a Környezet- és természetvédelmi lexikont példányban.

Fizetési mód: utánvéttel átutalással

Név (közvetlen)	<input type="text"/>	Címzet	<input type="text"/>
Felhívó	<input type="text"/>	Fel	<input type="text"/>
Személyes cím	<input type="text"/>		
Címzett	<input type="text"/>		
Helység	<input type="text"/>	A megrendelt levegővel ellátva	<input type="text"/>

Akadémiai Kiadó Vevőszolgálat (1519 Budapest, Pf. 245.) Tel.: 464-8200, Fax: 464-8201, E-mail: uzenetszolgalat@akkt.hu